

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 348
Субота, 30 август 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ХЕЈ! ШТА ЈЕ ОВО? ШТА ХОЋЕ ОВИ ЈУДИ?

НЕ СЛУТИ НА ДОБРО... ТРЕБА СЕ СКЛОНИТИ ОДАВДЕ!

ОВУДА ДЕЦО! УХ... ЈОШ ИХ ДОЛАЗИ! МОРАМО СЕ ПРОБИТИ!

ХВАТАЈТЕ РАЗБОЈНИКЕ! НЕ СМЕЈУ НАМ ПОБЕКИ!

ПУСТИ МЕ! СМРВИКУ ВАС ЋВЕ!

АХА! ПОХВАТАЛИ СМО МАЛЕ ЛОПОВЕ!

ГДЕ СТЕ САКРИЛИ НОВАЦ КОЈИ СТЕ УКРАЛИ?

ЈЕСТЕ ЛИ ВИ ЛУДИ? КАКАВ НОВАЦ?

ВОДИТЕ ИХ НА ТРГ! ДРЖАЋЕМО ИХ ЗАРОБЛЕНЕ ДОК НЕ НАЂЕМО ЊИХОВОГ ВОЂУ!

ДА! ПОКАЗАЋЕМО ИМ КАКО СЕ НА ЗОРАНУ СУДИ РАЗБОЈНИЦИМА!

СА СВИМ СУ ЛУДИ... А ВИ ЧУДА... НЕ СЕ ОСВЕТИТИ!

ОСТАНИ ОВДЕ АРМОНЕ... ЈА ОДОХ ДА НАЂЕМ ФЛАША!

САМ ПРОТИВ ЧИТАВЕ ГОМИЛЕ НЕ МОГУ НИШТА... МОРАМ НАКИ ФЛАША ДОК СЕ ДЕЦАЦИМА ШТО НЕ ДОГОДИ!

НИ ТРАГА ОД ЊЕГА... ВЕРОВАТНО ЈОШ РОНИ... ЗАШТО СЕ САМО ТОЛИКО ЗАДРЖАО...? ГДЕ ЛИ ЈЕ...? ДА МУ СЕ НЕШТО...

ГЛЕ! ВАЗДУШНИ МЕХУРОВИ... ЧИТАВ ТРАГ КОЈИ ВОДИ ПРЕМА ПУТИНИ! ДА НИЈЕ ТО ФЛАШ?

АКО СУ ОД ЊЕГА, ОНДА ГА ЈЕ СТРУЈА ОД ВУКЛА... ТРАГ ОВДЕ ПРЕСТАЈЕ!

ЕНО ГА! НАДАМ СЕ ДА НИ САМ СТИГАО ПРЕКАСНО!

ФЛАШЕ! ОНО КАМЕЊЕ... ЖИЧУЈЕТЕ ЛИ МЕ?

ВО... ПЕКИНА... ВРЕЛО... РАДИО-АКТИВНО ЧУДОВИШТЕ!

У овом броју:

- НАШИ ПРВИ БОТАНИЧАРИ
- НЕОБИЧНО ПОРЕКЛО ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА
- НА ВЕЧЕРИ КОД ДИМВ
- И ДРУГЕ ЗАНИМЉИВОСТИ
- СТРИПОВИ:
Биш челик, Паја, Мики, Флаш Гордон, Бим и Бум, 7 патуљка и веситица, Томахаек и Вучко

ПАРОВИНА ХАШЕК:

Живљаји детектива Паточке

Идућег дана сматрао је за згодно да се појави као продавац. Купио је зато десет пакетића цигура, ставио у коферче и пошао првом најближем бербернику да скине и остатак своје браде. Обучен у лак капут отворене боје, закуцао је на врата служавке куће у којој је раније станувала госпођа Пешек а сада станује госпођа Новотни. Када је служавка отворила, он је извукао свих десет пакетића цигуре из кофера и тражио да их она преда госпођи Пешек кад дође кући. Рекао је да је ту цигуру госпођа Пешек дан раније поручила.

— Драги господине — рекла је служавка — то мора да је забуна. Госпођа Пешек је пре две године умрла, а њен син је добио место у некој фабрици машина у Пшемислу, у Галници. Тамо се оженио и сада је подигао себи сопствену кућу у Височану.

— Захваљујем вам! — рекао је када је све то прибележио. — Узмите за своју доброту ових десет пакетића.

Сав радостан вратио се Паточка кући и задовољно трљао руке. Било му је сада сасвим јасно да је сазрео за великог и славног детектива. Идућег јутра је отпутовао у Пшемисл да би утврдио да ли му је она служавка дала исправне податке. Кад је стигао у Пшемисл, маскирао се као пољски Јеврејин. Прашкoј полицијској дирекцији послао је шифровани телеграм: „Тражим да се позове извесни Пешек, власник куће у Височану да се утврди у којој је фирми у Пшемислу радио. Паточка.“

После три дана добио је следећи телеграм: „Јован Обулски, Гајстова 10.“

Паточка је одмах кренуо онамо. Сазнао је да се Обулски иселио у Америку, где у Чикагу, у 360 авенији, има велику фабрику пољопривредних машина.

Као да је све то предвиђао, детектив Паточка је пред свој полазак за Пшемисл понео са собом сву своју уштеђевину у износу од осам хиљада круна.

Зато је за њега играчка била да брзим возом стигне у Кра-

ков, да искористи експресни воз за Берлин и Хамбург, где је срећно ухавагио пароброд.

За једанаест дана био је у Чикагу. Ту му је опет играчка била да установи да су подаци служавке из Тунове улице број 15 истинити. Код Јована Обул-

ског у Пшемислу заиста је радио син удове Пешек, садашњи власник куће у Височану, а код његове мајке удове становао је берберин Јован Клајн кога је пореска управа тражила због дужних осам круна.

Пошто је све то утврдио, у највећој мери обрадован пошао је у најближу берберницу да се обрије. Тамо је затекао неколико Чеха, па је и берберин с њима говорио чешки.

— Да ли сте ви из Чешке? — упитао је равнодушним гласом Паточка.

— Па зар не видите фирму: Јова. Клајн?

Детектив Паточка је весело скочио и узвикнуо:

— Дакле, ви сте становали код удове Пешек, Праг II, Тунова број 15?

— Да!

Тако је детектив Паточка на необично оштроуман начин пронашао траженог Јована Клајна и славом овенчан вратио се у Европу и Праг. Пре тога је прашкoј полицијској дирекцији послао следећи телеграм: „Чикаго. Нашао сам тражену индивидуу, Јована Клајна, берберина у Чикагу, Авенија 315. Паточка.“

За овај подвиг Паточка је добио орден.

Последњи од свог рода

Живим фосилима биолози називају данашње потомке животиња из појединих група које су некад, веома давно, насељавале земљу, па изумрле, остављајући за собом само врсту-две које нису претрпеле готово никакве промене, нису еволуирале.

Диван пример живог фосила је риба колокант, која је пре неколико година уловљена у водама Индиског Океана. Она припада породици чији су сви чланови изумрли пре неколико миленијума и за које се знало да су постојали само по фосилима. Наука је сматрала да су све сродне врсте давно нестале с лица земље.

Зачудо, живи фосили су мање ретки него што би се могло претпоставити. На пример, новозеландски гуштер хатерија припада врсти која је нестала пре 300 милиона година, а он је њен једини потомак. Од својих предака сачувао је једно око наред чела, што га чини сличним преисториским чудовиштима каква их представљају цртачи фантастичних стрипова. Али и тој животињи одбројани су дани. Сатерану на неколико острва, њу тамане морске птице, од којих није у стању да се одбрани.

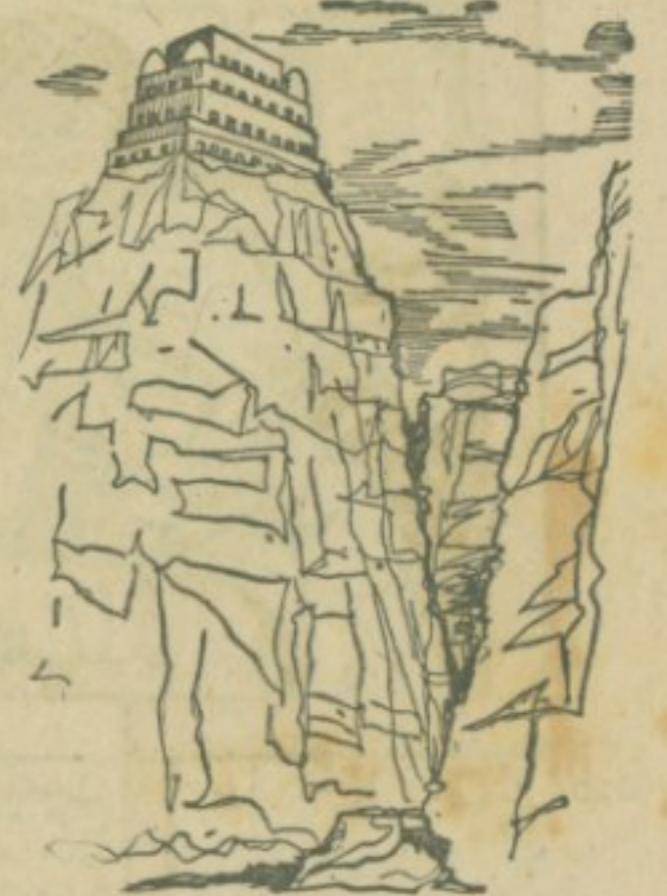
Перипат, врста пужа с ногама која се може наћи у Јужној Америци, Африци, Аустралији, Индији и на Мадагаскару, готово је неизмењен потомак животиња веома сродних претку инсеката, љускара и зглавара. Његова старост је управо невероватна, а од свог настанка он се такорећи нимало није изменио.

ЕЛДОРАДО древној Перуу у Паризу

Мало је изложби изазвало толико усхићење Парижана као приказ драгоцености, уметничких реткости и најлепших примерака занатства и технике древног Перуа. За памучне тканине које је француски археолог Енгел испитао помоћу угљеника 14 тврди се да су старе 3.270, 3.740, па чак и 3.800 година. Сачувале су ипак потпуну свежину боја и чврстину ткања. По оцени стручњака тканине Паракаса су лепше и од најфинијих египатских тканина. Шавени и Тиахуанакоси тесали су камен с таквим мајсторством да су створили најсавршеније хируршке инструменте древног цивилизација. Медицинске школе у Куцу употребљавале су ове инструменте за операције мозга које би и за данашње хирурге претстављале врхунац смелости. Небројене лобање на којима се види да су отваране за живота оперисаног сведоче о високом ступњу развоја перуанске хирургије. За време, а нарочито пре операције, пацијент је жвакао лишће коке, што је обезбеђивало потпуну анестезију лобање и можданих нерара.

Наука није успела да одгони порекло народа који су на платоима Јужне Америке, на висини од преко 3.000 метара, успели да створе своје цивилизације. У време кад је грчка култура тек настајала, Шавени, Паракаси и Тиахуанакоси су већ били на високом ступњу. Гајили су кромпир, кукуруз и маниоку, који су на „старом континенту“ били непознати.

Талани, Мохикаси, Химуси, Паракаси и Назаси, настањени дуж обала, били су надалеко чувени ткачи и керамичари. На високим платоима живели су вајари и грађевинари Куехуаси, Шавени, Ванкаси и Тиахуанакоси који су с невероватном вештином клесали камен. Ови народи саградили су огромну тврђаву Мачу Пишу на висини од 2.000 метара, изнад кањона дубоког 700 метара. Рушевине тврђаве и сада претстављају за пају.*

је предводи пастир од злата. Дворови су снабдевени хладном и топлом водом која долази из природних топлих извора. Инке имају и украшене базе у којима се радо куђаве и сада претстављају за пају.*

(4)

Историја једног сусрета

Старац је, пре но што се сreo са Селкиром, проживео такође необичан живот.

Његов отац, лондонски трговац свећама, спремао је сина за свештеничку каријеру, али је овај више волео трговину. Није било ниједног примамљивог трговачког посла у коме се није огледао. Био је сопственик циглане, а затим је трговао, како се говорило, свим и свачим, почев од везених радова, дувана и ракије до сопствених политичких убеђења. Успеси у пословима смењивали су се банкротствима. Не везујући себе државном службом, он је чинио не мале услуге краљу и влади. Његови памфлети уперени против аристократије жегли су и пекли. Његови непријатељи у три маха су издејствовали његово стављање на срамни стуб. Али, он је успео да стављање на срамни стуб претвори у свој тријумф. Његови политички пријатељи засипали су осуђеног цвећем и певали „Химну срамном стубу“ коју је он спевао у затвору. Био је познат као новинар. Писао је о свему и свачему: о питањима политике и економије, богословије и морала, кредитима и зајмовима, афрчкој и западноиндиској трговини, привиђањима и магији, о уличним доповима, и животу Петра цара Московје.

Ма колико буран био његов живот, то не би било довољно да човечанство сачува успомену на тог човека. Зар је у историји Енглеске тога времена било мало трговача и људи који су имали оштро перо?

Али, у шездесетој години живота дошао је он лондонском издавачу Тејлору с планом романа који је носио наслов: „Живот и необични доживљаји Робинсона Крузоа, морнара из Јорка, који је проживео 28 година у потпуној усамљености на

пустом острву крај обала Америке, близу ушћа реке Ориноко, где је био избачен после бродолома у коме је, сем њега, настрадала читава посада, са изношењем његовог неочекиваног спасења од пирата, описаним њим самим“.

Довољно је било навести наслов романа па да сви погодите име тога човека. То је, разуме се, Данијел Дефо.

Писац и издавач склопили су уговор. После два или три месеца Дефо је донео готов рукопис.

Роман је постигао изванредан комерцијални успех. Дефо је одлично познавао укус и интересовања просечног Енглеца. „Робинзон Крузо“ освојио је публику.

Прво издање појавило се у лондонским књижарима крајем априла 1719 године и било је разрађено за неколико дана. После мање од месец дана појавило се друго издање, а убрзо за њим и треће. Књига је стекла десетине хиљада читалаца. Један Дефов савременик, непуни-тељски расположен према њему, писао је не без љутње да свака старица, само ако има толико новца да плати, купује „Живот и доживљаје Робинсона Крузоа“ и предаје га у наследство потомцима заједно са „Поклониковим путовањем“ и „Вежбама у благочастју“.

И због тога ничег чудног није било у томе што је један измашћен и по ницима искрзан примерак „Робинсона“ нађен и у сандуку морнара кога је море, за време једног урагана у Бискајском Заливу, однело с палубе фрегате „Винтертон“.

Његови другови, прегледајући бедну заоставштину, прелистали су књигу и вратили је у сандук. Неко је притом споменуо да је Александар Селкирк, тако се звао настрадали морнар, усрдно читао ту књигу, да је никад никоме није давао и да је, кад год је имао слободног времена, сатима седео над њом у дубоком и суморном размисљању. Нико се није могао сетити да је икад заложно ту књигу код крчмара за чашицу пића, као што је то иначе чинио са осталим својим стварима.

Селкирков сандучић, са свом његовом оскудном садржином и искрзаном књигом, морнари су решили да пошаљу у Шкотску, у место Лаго, где је, како се причало, живела његова старица мати. (Крај)

Али, оно у чему је уживао и што је ценно била је слобода. Да, слобода! Сурово роштво пустог острва сто пута је боље од поникавајућег робовања људима... Два пута су шпански бродови пристајали уз острво. Морнари су видели чудног, подиљалог и зверу сличног човека и покушали да га ухвате. Али, он им се није дао — побегао је у шуму и попео се на високо дрво. Све до увече лутали су Шпанци по шуми, убијали козе, али господара острва нису нашли. Он је седео скривен у густој крошњи дрвета и мислио колико је неупоредиво боље остати до краја живота ту, на острву, но пасти Шпанцима у руке и завршити своје дане у руднику са оковима на ногама. Кад су шпански бродови отпловили, певао је и играо. Смејао се замисљајући какве ће све бесмислене морнари причати о комсмотом човеку који им је умакао брзином ветра и сакрио се у шуми... Али, кад је на хоризонту угледао брод Вудса Роуерса и, осматривши га добро, уверио се да је енглески, страховито се бојао да ће брод само проћи крај острва. Запалио је на обали огромну ватру и са стрешњом очекивао да ли ће с брода приметити његов сигнал.

Сигнал су приметили. — Остало, господине, знате. Да, и ево ме овде... Да ли сам паметно поступио што сам се овамо вратио, не знам...

Заћутао је. У собици је било тихо. Оба човека седела су један према другом, погнужени у своје мисли.

Ветар снажно цимну капке, некако пакосно урликну и оде даље уличицом. Пламен свеће пови се према прозору...

Прошло је више од седам година од старчевог сусрета с морнаром Селкирком. Њихови животни путеви разишли су се, али су истовремено њих двојица вечно остали везани један за другог.

ТРАМВАЈ дечја радост

Дечји забавни парк у Даласу, у САД, добио је недавно трамвај који је одмах освојио најмлађе посетиоце. Вођња овим трамвајем је врло пријатна, а управљање једно-

ставно. Што је најлешше, он нема сталног возача, већ њима управљају сами малишани. Не постоји ни кондуктер који би наплаћивао карте, пошто трамвај може да крене тек онда кад се у једну малу касету убаци метални новац.

Уже које не тоне

На филипинским плажама сада је наша практична примена ужад направљена од неке непромочиве пластичне материје. Сврха оваквог ужета је да се, по потреби, добади дављенику. Пошто је оно лакше од воде, то јест плива на површини, дављеник може да ко да га ухвати. Ова пластична ужад израђена су у разним бојама, а кад се савију у круг могу да послуже и као појас за спасавање.

Све их је мање

Број коња у свету у сталном је опадању — док их је 1928 године било 114 милиона, тај број је опао на 95,5 милиона у

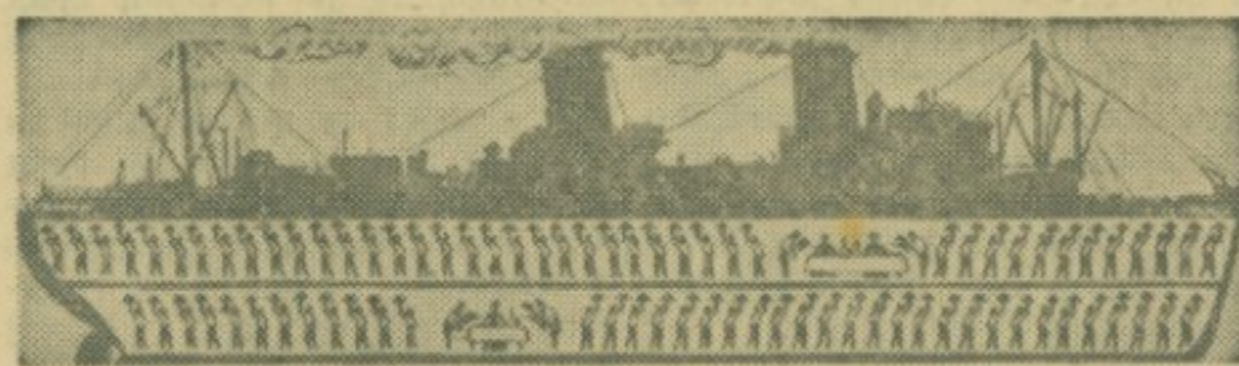
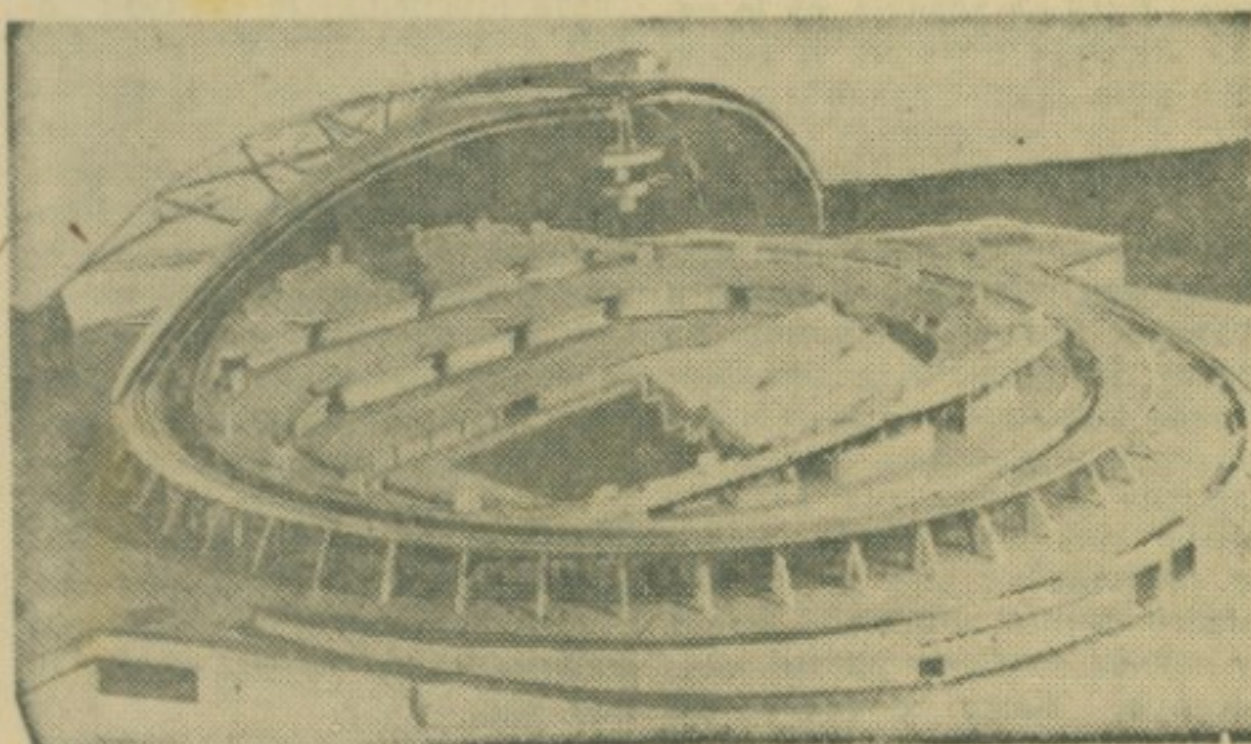
1938, а на 76 милиона у 1950 години. Главни разлог је све већа употреба моторних возила у пољопривреди и транспорту уопште, а затим и у војсци.

СЕЗАМЕ, ОТВОРИ СЕ!

Овај узвик Али Бабе из бајке нашао је практичну примену и у савременом животу. Реч је о гаражи чија се врата аутоматски отварају да приме кола. На улазу у гаражу налази се један механизам који под притиском тачкова аутомобила ступа у дејство и аутоматски отвара врата. По уласку кола у гаражу, врата се лагано враћају на своје првобитно место.

Стадион с покретним кровом

Ово је макета новог стадиона у Питсбургу који ће имати покретан челични кров у виду полулопте. Пречник куполе износиће 125 метара, а гледалиште ће моћи да прими 7.500 до 14.000 људи, већ према томе колики је терен потребан извођачима. Дизање и спуштање крова обављаће се аутоматски, такорећи на притисак дугмета.

Услуга брза и тачна

Прошле године, услед штрајка паробродарског особља у француској луци Хавр, биле су отказане све резервације места за велики прекоокеански брод „Ил де Франс“ од 45.000 тона. Тако се догодило да су се оног дана кад је издато наређење да брод отплови за Њујорк на палуби нашао свега три путника. Њих је за време путовања послуживало неколико стотина особа.

За правилну исхрану

Све жећи број стручњака за исхрану сматра да и храни одраслих, а не само новорођенчади, треба додати састојке неопходне организму. Тако се препоручује да се млеку додаје витамин Д, кухињској соли јод, сурогатима бутера витамин

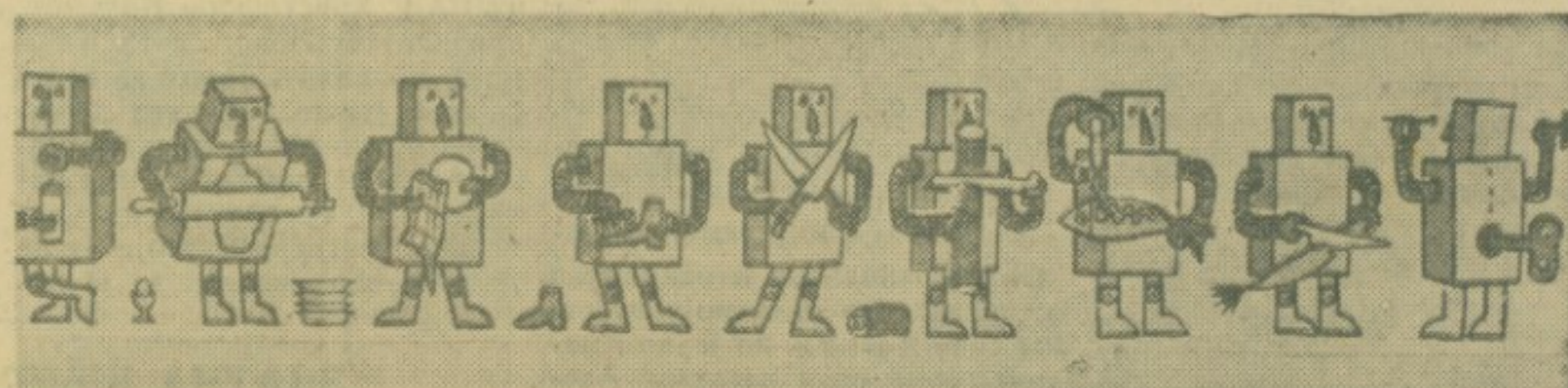
А, хлеб од белог брашна витамини из групе Б, итд. Саветује се и додавање аминокиселина, на пример лизина хлебом брашну.

У знак захвалности шкољки

Италија има неколико необичних споменика: Пинокију, популарној личности истоименог Колодијевог романа, подигнута су два; у месту Виџевано стоји споменик обућару, што није нимало чудно кад се зна да у њему живи око 10.000 обућара, чијем марљивом раду ово место има да захвали за свој напредак; у околини Фиренце откривен је недавно споменик верном псу, итд. Сада се у заливу Ла Специја подиже један још чуднији споменик — шкољки!

Ла Специја и околина много дугују овој врсти шкољке званој прстац или морска урма. То је крај где се она највише вади и искоришћава, што доноси велике приходе становништву. У Ла Специју долазе многи туристи, домаћи и страни, више ради тога да би окусили чорбу од морских урма него због природних лепота овог краја.

Робот за све

Инжењер Пјер Мар, из Париза, конструисао је робота који је у стању да за један сат посвршава мноштво домаћих послова. Он може да уљула снег од беланаца, да умеси хлеб или колаче, да опере и избрише судове, очисти цице-

ле и паркет, направи мајонез, ољушти кромпир, исече зелен за супу, самеле месо, наоштри нож, иструже дрва, укуца ексер у зид и много других ствари, и то с лакоћом и с врло мало буке. Овај робот, звани Мароб, са-

стоји се од једног електричног мотора који окреће осовину затворену у цилиндру од пластичне материје, на коју се, према потреби, монтирају различите „руке“. Мароб није гломазан ни тежак, а релативно је јефтин: 80.000 франака.

Ripley's

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ!

СЕЛО ЗА ДВА СТИХА

ДЛАПУР, СЕЛО У БЛИЗИНИ БУДАУНА, У ИНДИЈИ, ДОБИО ЈЕ ПЕСНИК АЛА-БЕ-ХАВА КАО ПОКЛОН ОД ЈЕДНОГ МАХАРАѢ ЗАТО ШТО ЈЕ НАПИСАО ДВА СТИХА СЛАВЕКИ ЊИМА МАХАРАѢНУ ЛОВАЧКУ ВЕШТИНУ (1307)

JEHAN FILZ de ROY de FRANCE DUC de BERRY
(1340-1416)

БРАТ ФРАНЦУСКОГ ВЛАДАРА ШАРЛА V ЗА СВАКО СЛОВО СВОГ ИМЕНА БАТРАДИО ЈЕ СЕБИ ДОМ — УКУПНО 31 ЗАМАК

ДВОНОГИ ПАС

„ТАФИ“ ПАС АНЕ МЕШНЕР ИЗ ГРЕШЕМА (САД) ИЗГУБИО ЈЕ У ЈЕДНОЈ САОБРАЏАНОЈ НЕСРЕКИ

ОБЕ ЗАДЊЕ НОГЕ И САД ИДЕ САМО НА ПРЕДЊИМ.

ЦАРСТВО ЗА ЧАЈ

ЈАПАНСКИ ЦАР ЈОШИМАСА (1435-1490) ОДРЕКАО СЕ, 1473 ГОДИНЕ ПРЕСТОЛА ДА БИ ЧИТАВО СВОЈЕ ВРЕМЕ МОГАО ДА ПОСВЕТИ УСАВРШАВАЊУ ЦЕРЕМОНИЈЕ ПИЈЕЊА ЧАЈА

Ц. ДЕЈ (ДАН) РАДИ ДАЊУ Ц. НАЈТ (НОК) РАДИ НОКУ У ПОШТИ У ЕЖЕНУ (САД)

КАЛИФОРНИСКЕ ЗИМЗЕЛЕНЕ СЕКВОЈЕ ОТПОРНЕ ПРЕМА ИНСЕКТИМА И ВАТРИ УПОТРЕЂУВАЈУ СЕ КАО СТУБОВИ ПРИ ИЗГРАДЊИ БРАНА У ХОЛАНДИЈИ

ЧАМЦИЈЕ У ЕТИОПИЈИ ПЛИВАЈУ ИЗА ЧАМЦА КОЈИМ ПРЕВОЗЕ СВОЈЕ МУШТЕРИЈЕ

Необично порекло географских имена

Тек у прошлом веку научници су почели да обрађују већу пажњу на имена градова и села, река и језера, планина и земаља. Показало се да ова имена, као и навизи чисто локалног значаја неких њива, увала, потока и васелака, могу бити од изванредног значаја за историјску, географску, етнолошку и лингвистичку истраживања. Досељеници у много случајева задрже у свом говору имена примљена од староседелца, тако да се она дуго сачувају у живом језику, преносећи се с колена на колена. Често су ова имена једини остаци становништва које је те крајеве некада насељавало, било да су у питању имена пространих земаља или незнатних места. По њима сазнајемо докле се у прошлости простирао неки народ, као и да ли је ту живела нека породица. Такав је случај с Француском. Име су јој дали германски освајачи Франци, који су се убрзо утопили у културније староседеоце Гале. Као друга крајност, у погледу величине, може послужити назив „Бошковића њива“, у Ораховом Дољу, у Херцеговини, који показује да је ту некада живела породица истог имена, од које води порекло и чувени Руџер Бошковић.

Имена по народима

Правило је да земља носи име по народу који је насељавала, али дешава се да је народ нестало а земља задржала његово

во име. Нормани, што значи „северни људи“, освојили су у IX веку знатан део француске територије, а затим, пошто су склопили мир с Французима, настанили су се у покрајини која је по њима добила име Нормандија. Они су заборавили свој скандинавски језик и измешали се с Французима, али је име земље остало. Слично је и са италијанском покрајином Ломбардијом. Она је добила име по германском освајачком народу који је био дубоко продор у римско царство. Ломбарди, скраћено од Лонгобарди, значи „дуге браде“ — како су их стари називали.

Суседи дају имена

Има доста примера да некој земљи даду име суседни народи.

ди, а не они који у њој живе. Карактеристичан је у том погледу случај Немачке. Сами Немци зову своју земљу Дојчланд. Французима је овај израз непознат, јер они своју сусетку зову Алеман, по једном малом германском племену, Алеманима, настањеном у области која обухвата део данашње Швајцарске, Баварске и Тирола. Код Енглеза и других европских народа она је позната као Германија. Словенски назив Немачка долази од Немац, нем, тј. човек који не говори — мисли се нашим језиком.

Вероватно да су тако у почетку називани сви странци, али се временом реч почела примењивати само на ове суседе Словена. Насупрот томе, име Словен долази од слово, реч, говор — то је, дакле, човек који говори или с којим се може говорити.

Абисинија је реч арапског порекла и значи „мешавина раса“, али ни друго познато име ове земље, Етиопија, нису јој дали њени становници, него Грци, на чијем језику Етиопија значи „земља опалених лица“. С друге стране, Корејци имају сопствени назив за своју земљу: Хангук, али се њиме нико други не служи. Добро познато име Кореја, које се налази на готово свима картама, потиче од јапанског назива Кораи, а то су измењене кинеске речи Као-Ли, са значењем „земља велике лепоте“. Друго, мање познато име ове земље је Хозен, опет од кинеских речи Хао-Хсинг, што значи „Јутарња свежина“.

Имена из почести

Доста земаља и градова добило је име по онима који су их открили или основали. Алек сандар Велики волео је да оснива нова насеља, па отуда мноштво Александрија — од којих је најчувенија она у Египту — обележава трагове његових похода. Вашингтон у Северној и Колумбија и Боливија у Јужној Америци — то су имена дата из почести према Џорџу Вашингтону, оснивачу САД, Христифору Колумбу, проналазачу Новог света, и Симону Боливару, борцу за ослобођење јужноамеричких држава од шпанског господства. Сама Америка добила је име захваљујући грешци једног немачког картографа, који ју је тако назвао мислећи да је но-

ви континент открио Америго Веспучи.

Слично томе, и Сауди Арабија носи име по династији Сауд која њоме влада од 1766 године. Занимљиво је да реч сауди, као придев, значи срећан, па је чудним случајем садашње арапско име буквални превод античког имена Arabia Felix, тј. „Срећна Арабија“. Тако су стари народи, нарочито Римљани, звали један део Арабског Полуострва, који се, ипак, не подудара сасвим с данашњом државом.

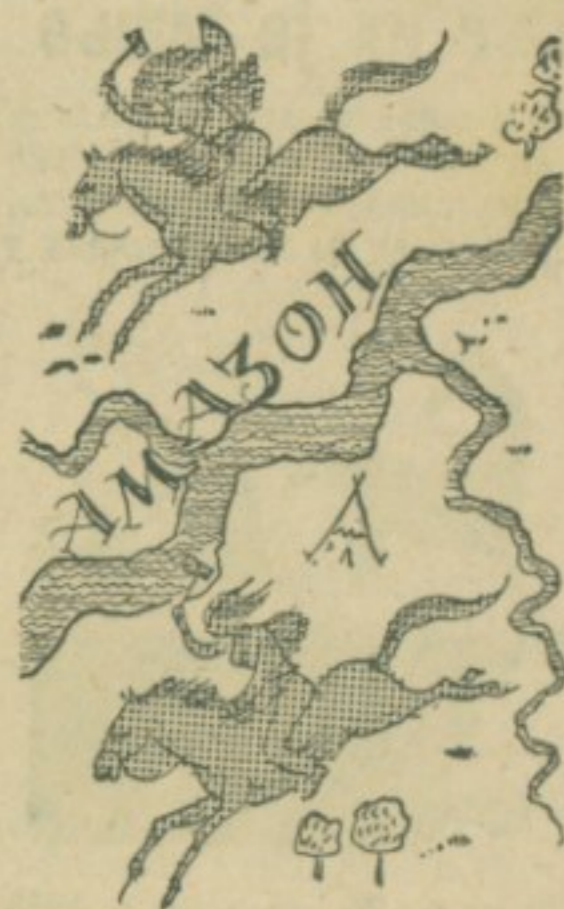
Код неких географских имена јасно је на први поглед откуда потичу. Као примери могу послужити: Београд, Лазаревац, Стариград. Теже ће се погодити да је немачки град Лајпциг некадашња словенска Липиска, од речи липа. Ово показује да су ту некада живели Словени и да су они тај град основали, исто као што су трговци сеоба старих Гала остали у именима Галиција, у Пољској, и Галатија, чак у Малој Азији.

Бен Коку — земља пиринча

Многобројна имена постала су од неких карактеристичних особина места, као Неаполис, што значи „нови град“, или Палермо, у старијем облику Панормос, који би се могао превести са „свелука“, јер пружа изванредна преимућства бродовима. Медиоланум, стара реч од које потиче данашњи Милано, значи „усред равнице“. У другим случајевима места су добила имена по свом привредном значају. Херодот помиње британска острва под именом Каситериди, што у преводу значи „острва калаја“, очигледно зато што се одатле доносио овај метал. Реч Анди на језику Инка значи бакар, док Јава, велико острво у Ин-

донезији, на малајском језику значи просо. Додајмо да Јапаници Сједињене Америчке Државе на свом језику зову Бен-Коку, а то је „земља пиринча“.

Географски положај, број или боје такође могу послужити за образовање имена. Тако је са италијанском покрајином Пијемонт, чије име казује да се она налази „у подножју планина“, или са Додеканезија, што на грчком значи „дванаест острва“. Црвено Море је дословни превод грчког назива Еритра Таласа. Стари народи запазили су карактеристичну црвену боју биљака и животиња у овом мору, па су га тако и назвали. Отуда долази и име Еритреја, „Црвена Земља“, за ову пространу приобалску земљу. Облик такође

Манхатан, познати део Њујорка, на идијанском има значење „место где смо сви били пијани“. То је остало као знак сећања на једну страшну пијанку Индијанаца који су попили буре рума Хенрија Хадсона.

Понекад је тешко погодити значење не само имена која су постала од неког мало познатог језика, већ и од неког врло познатог али која су током времена претрпела велике промене, јер су на то место дошли други народи, па су име прилагодили своме говору. Зато је тешко у имену шпанског града Сарагосе препознати његово некадашње латинско име Цезареа Аугуста, дато у част Октавијанову. Још више изненађује како су Енглези од латинског Цезареа начинили Церсеј.

Митови и легенде такође учествују у давању имена географским местима. У Индији име реке Брампутра значи „син Бrame“, а на другом крају света Мисисипи је уствари „отац вода“. Једна од највећих река на свету, Амазон, добила је име од истраживача Орељана, који се на њеним обалама борио против урођеника. Урођеничке жене бориле су се жешће него мушкарци, па су истраживача потсетиле на легендарне Амазонке. Соломонска Острва, у Меланезији, добила су име по библијском цару Мендана, који их је открио, измислио је причу како је јеврејски цар Соломон са тих острва доносио злато за украшавање свога храма, па отуда ово име.

може бити од значаја, па је канал Ламанш по томе и добио име, које значи „рукав“.

Сећање на пијанку

Необичног су постанка имена многих америчких држава и градова. Дакота, на пример, на језику Индијанаца значи „савезна“, зато што су на тој територији живела удружена племена Сиукса. Име великог језера Мичиген значи „место за риболов“, док је Чикаго „место лошег мириса“, јер је ту некада у обиљу растао дивљи лук. Каже се такође да

ЗЛАТНА КЊИГА АТОМИЈУМА

Судећи према писању неких листова, највећу атракцију на Светској изложби у Брислу представља „Златна књига Атомијума“. Она је приступачна свим посетиоцима, који су се показали врло ревностни и већ је готово потпуно испунили разним жељама, предлозима и мишљењима о атомима и атомској енергији. Сва мишљења, сви предлози, другим речима све што је записано на страницама ове књиге, представља још један документ — против атомског оружја.

НА ВЕЧЕРИ

код

Диме

у његовом стану у улици Амстердам биле су крцате ретких предмета донетих с путовања по Русији и Кавказу. Али, најређи примерак овог чудног музеја био је Василије, један Бурђијанац који је пратио Диму од Тифлиса до Црног Мора и толико му постао одан да се решио на пут од више хиљада километара — до Париза — само да би опет могао да га види.

Дима је још био за радним столом кад су гости почели

ња". То вече домаћин је хтео својим гостима да пружи прилику да окусе јело звано шислик.

Ставши испред пећи, Дима је свечано засукао рукаве, узео велики комад говедине и натакао га, по дужини, на ражањ. Пошто га је брикљиво посуо сољу и бибером, тутнуо је дршку ражња Василију у шаке, а он се наоружао својим најштријим ханџаром.

Кад се површина меса почела руменети, Дима је стао да отсеца комадиће величине ораха и да их ставља у један суд са свежим маслом и добро иситњеним першуном. С времена на време подизао је поклопац са једне чиније да би надгледао кување огромне главиче купуса коју је био претходно гарнирао дебелим кршिकाма сланине. Сва ком од гостију који су се тискали око поделено је по једну велику кашику и сви су морали, без престанка, да наливају купус оним соком који је обилно цурио са шислика.

Иако заузет овим сложеним послом, Дима ни тренутка није престајао да говори о најразличитијим стварима. Једна случајно набачена реч била је довољна да изазове читаву

беседу; нека безначајна прича, прешавши преко његових усана, добијала је занимљивост романа. Говорећи о смрти једне од својих кокошака, натерао је сузе на очи слушалаца, а опис његовог папагаја уздигао је ову птицу у неку митолошку, легендарну личност. Био је видео све, прочитао све, научно све, а о свему је говорио са оним својим већ познатим духом.

Што се шислика тиче, мора се рећи да су сви једнодушно у себи констатовали да — није био за јело. Ни купус није био нарочито укусан. Једини Дима није то примећивао; и јео је, и пио, и смејао се, и причао — све у исти мах.

После тога припремно је кафу у једној великој плеханој чезви, пошто ју је претходно самлео...

Касно у ноћ, док су његови гости пушили и разговарали, Дима се, вукући ноге у папучама, вратио свом радном столу и наставио да пише тамо где су га прекинули. Морао је да доврши две главе свог новог романа које су имале да се појаве већ сутра у његовом листу „Мускетар“; листу чије је ступце углавном све сам пунио.

СРЕЋНА ПОРОДИЦА

Аустралиском фоторепортеру била су потребна читава два часа да начини снимак ове кенгурске породице. Јер, тешко је ухватити све троје на окупу, и то још у пози за сликање. Тек кад им је дао по комад укусног колача успео је да их за тренутак смири и шкљоцне апаратом.

Као дечак упознао сам једног човека који је био на вечери код Александра Диме оца, — пише у својим успоменама француски академик Жорж Ленотр. — Ко се сећа шта је онда представљао у целом свету овај гигант кога је Мишле назвао једном од природних сила; ко се сећа како је у неком забаченом куту провинције видео гомиле грађана где се тискају око париске дилжансе да би дошли до једног броја новина и тако, бар сат раније, прочитали наставак Шикоових пуствовина; ко се тога сећа разумеће са колико сам уважења тледао ову срећну особу којој је судбина била доделила да у току неколико часова седи раме уз раме са великим човеком.

Песник Жозеф Мери говорио је: „Ако на лицу земље постоји још неки Робинсон Крузо који живи сам на пустом острву, могао бих се заклети да је тај човек у овом тренутку заузет читањем „Три мускетара“ у сенци свог сунцобрана од папагајевог перја“. Сећам се да је један морнар из Хавра често причао како је успео да пропутује цео свет служећи се Диминим аутографом уместо пасоша.

Зато, дакле, није никакво чудо што ми је прича онога човека који је био на вечери код Диме остала у неизбрисивом сећању...

да стижу. Имао је своје свакодневно кућно одело: изгужване чакшире, кошуљу раздрвену на широким грудима, папуче на ногама. Тако одевен, радио је понекад и по двадесет часова непрекидно; нагнут на велике листове плаве хартије, пунио их је својим крупним, округлим словима.

Међу огромним мноштвом поштовалаца, Дима није имао времена да издваја праве пријатеље од обичних знанаца. Стога је то вече, да се не би замерио никоме, делио осмехе на све стране, плескао по раменима и срдечно се руковао с њима, громко узвикујући: „Добар дан, пријатељу!“ „Како је, лепо мој?“ и томе слично. Ту се нашао први пут и неки шипарац коме оволика срданост великог писца даде храбрости да му пружи некакаву своју стиховану драму у једном чину.

Диму то, изгледа, није изненадило; бацно је чак поглед на рукопис и прочитао неколико редака:

— Добро је, добро, — рече дивући поглед на аутора. — Штета само што нема више сликова.

— Сликова? — промуцао је младић збуњено.

Тада је Дима, који се бојао да ће ожалостити тек насталог песника, пожурио да дода уз најљубазнији осмех:

— Не жалости се, дечко. Што их је мање, утолико се јаче истичу... Него, хајдемо на ручак!

Кретоше сви, с Димом на челу, али не према презарији, већ у кухињу. На програму је било спремање једног од оних источњачких јела чији је опис бацао у занос читавце „Утисака с путова-

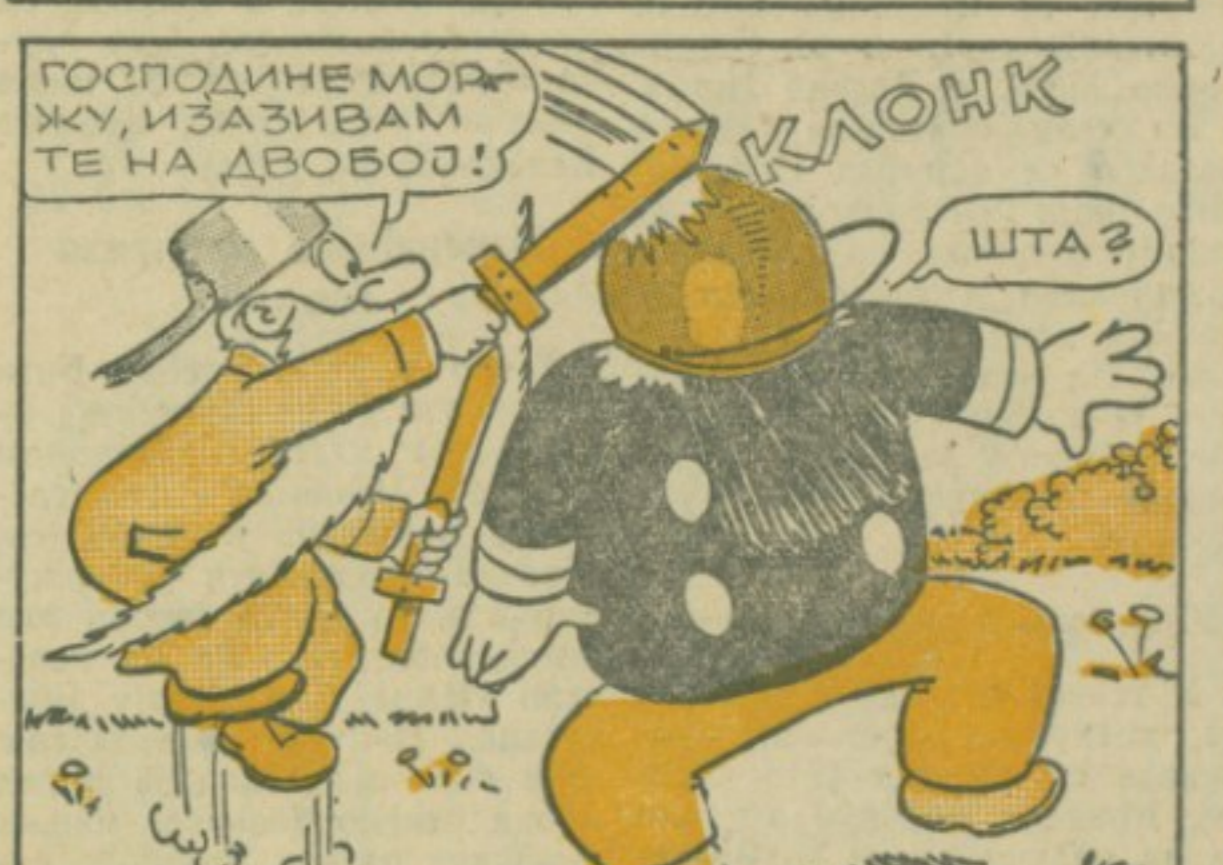
ДА СЕ ОТРЕЗНИ...

Турска саобраћајна полиција на друмовима заведе је један необичан начин кажњавања пијаница за воланом аутомобила или којег другог моторног возила. Наиме, кад саобраћајца установи да је возач пијан, или „упола пијан“, одвози га својим возилом (обично у корпи мотоцикла) 25 километара далеко од места где га је зауставио, а потом га остави да се пешинце врати до својих кола. Кажу да је ова мера показала одличне резултате.

НАГРАДА НЕПУШАЧИМА

Једно лондонско осигуравајуће друштво почело је да исплаћује по 10 одсто од суме животног осигурања сваком оном осигуранику за кога се утврди да је непушач, односно да је учлањен у лигу непушача.

Зожибљаји Бима и Бума

судар

два милиона тона

Челика

Од пропасти Наполеонове флоте код Трафалгара па све до краја 19 столећа британска ратна морнарица владала је неприкосновено на светским морима.

Али, тада је добила озбиљног супарника: немачка империја стала је убрзано да гради бојне бродове, крстарице, разараоче и подморнице.

Британци нису смели дозволити да их Немци претекну. У Парламенту се чуо узвик: „За сваки немачки бојни брод изградимо два!“ Упркос томе, једва су успевали да држе корак с Немцима.

У предвечерје Првог светског рата снаге супарника биле су овакве: Британија је имала 28 бојних бродова, 9 тешких и 34 лаке крстарице, као и 80 разарача, са укупно 1.226.000 тона; Немци су имали 22 бојна брода, 6 тешких и 11 лаких крстарица и 62 разарача, са свега 687.400 тона. Немачки бродови били су бржи, боље оклопљени и имали су муницију веће разорне снаге, док су британски имали топове већег калибра, боље извјешане морнаре, веће поморске традиције и више искуства. Осим тога, Немци су чували само Северно Море, док су Британци морали да одвоје снаге и за Средоземно Море и Далеки Исток.

На челу британске флоте налазио се адмирал Џон Целико, који је сваку поморску акцију заснивао на гвозденој дисциплини и слепој послушности команданата свих бродова. На челу немачке флоте био је адмирал Шер, чије се командовање заснивало на сарадњи неколико већих група бродова.

Уочи коначног обрачуна
У таквој ситуацији две флоте, потпуно опремљене, дочекале су почетак 1916 године. Коначни обрачун требало је да одлучи да ли ће Британија и даље владати морима или ће је заменити једна нова поморска сила, Немци су знали да се не смеју наћи у сред дана лице у лице са целокупном британском Великом флотом. Она је за њих још била искушење јака. Трпало је да је у повољном тренутку изненаде и бар један њен део униште.
Адмирал Шер решио је да Британцима зада одлучан удар у Скагерак, 2 јуна. Чудном игром случаја, Целико је изабрао исти датум за обрачун с Немцима, само у Категату. Судар два цина, који је ушао у историју као највећа поморска битка свих времена, Британци су назвали битком код Јитланда, а Немци битком код Скагерака.

Извиднице су биле на истуреним положајима. У току 31 маја и 1 јуна ујутру дошло је до многих окршаја између претходница. Енглеска Велика флота испловила је из Скапа Флоа и Кромартија 31 маја у зору. Око десет часова Целико је окупио под своју команду 24 бојна брода, распоређена у шест флотила по четири, на раздаљини од једног километра. Ово убојно језгро флоте штићиле су многобројне крстарице и разарачи. Сто миља јужније налазиле су се најистуреније извиднице под командом адмирала Битија: шест бојних крстарица наоружаних топовима од 305 милиметара, које су пловиле брзином од 27 до 30 чворова на сат, и четири најсилнија бојна брода Велике флоте наоружана топовима од 380 милиметара, с брзином од 25 чворова. На челу се налазила крстарица „Галатеја“.

Адмирал Шер је заповедао са 22 бојна брода. Извиђачку групу адмирала Хипера сачињавало је пет крстарица наоружаних топовима од 305 и 280 милиметара, с брзином од 28 чворова на сат. Ова група налазила се око 60 миља северно од језгра немачке Великоморске флоте.

Изненађење адмирала Битија

Тачно у 14,15 часова Бити је требало да се састане на уговореном месту с главнином адмирала Целикоа. У том тренутку примећен је један трговачки брод. Бити је покушао к њему да га зароби или онеспособи, како не би известио Немце о положају Британана. Његово изненађење није било мало кад је поред брода открио дванаест мањих немачких ратних јединица, које су претстављале крајње лево крило Шерове флоте. Са „Галатеје“ одмах је дат знак за узбуну и два најближа немачка разарача почела су да се повлаче. Уствари, они су кренули на север да би заварали Енглезе.

Маневар је успео: Бити је поверовао да се главнина немачке флоте налази на северу. С циљем да је отсече од њених база, он је хитро раширио лепену своје снажне извидничке формације ка југоистоку. Целико је одмах обавештен о ситуацији, али је Бити заборавио да означи тачан положај своје групе бродова. Хипер, који се уствари налазио на југу, извештен је одмах о свему и брзо је кренуо ка северозападу, у на-

мери да зароби енглеску формацију која му је ишла у сусрет.

Две ескадре су се приближавале једна другој брзином од 50 чворова (око 100 километара) на сат. У журби, Бити је начинио још једну неопрезност: његове крстарице пловиле су сувише брзо и далеко одмакле испред бојних бродова. Противници су већ могли да се распознају: шест густих стубова дима с британских крстарица према пет немачких. Хипер је маневрисао и постепено се приближавао непријатељу, покушавајући да га намами на гро Великоморске флоте.

Један за другим — на морско дно

Кад су се бродови примакли на око петнаест хиљада метара, под ведрим летњим небом застртим густим облацима дима проломиле се грмљавина. Енглези су претрпе-

ли прве губитке. Сваки њихов плотун био је слабији од немачког. Неочекивано, дивна „Квин Мери“, понос британске морнарице, крстарица која је тек поринута у море, добила је један за другим пуне поготке две немачке салве. Шест од осам њој упућених граната зарило се дубоко у њен труп. За свега 30 секунди „Квин Мери“ се распала у стубу дима. „Тигар“ и „Нови Зеланд“, који су ишли за њом, једва су имали времена да је заобиђу. Изгубило је животе 1266 морнара. Спасено је само седам људи, од којих су двојица заробљени.

Неколико минута касније дошла је на ред крстарица „Индефатигејбл“. Једна за другом погодиле су је три гранате са „Фон дер Тана“, и разеле је у комаде. Нестала је за 120 секунди, са целокупном посадом, у дубинама Северног Мора.

Ово је охрабрило Немце. Сада је однос снага био пет

према четири у њихову корист. Борба се још више разгорела. Једна граната са немачке крстарице „Лицов“ погодила је куполу с топовима британског адмиралског брода „Лажон“. Посада је погинула на месту, изузев команданта Хервија коме су отсечене обе ноге. Избио је пожар, који се брзо ширио према слагалишту муниције. Сваког тренутка могло је да дође до експлозије која би разнела цео брод. Срећом, врата слагалишта била су затворена. У том тренутку командант Херви, иако у локви крви, успео је да кроз цев за разговор изда следећу заповест: „Затворите сва врата слагалишта и пустите воду унутра“. Брод је био спасен.

Док је „Лажон“ горео, читав грозд граната зарео се у бок „Принсес Ројала“ који је пловио за њим. Брод је одмах ишчезао у облацима дима и гејзерима ускомешаног мора.

Сусрет два цина

Ко зна шта би било и са осталим енглеским крстарицама да у 16 часова нису најзад стигли Битијеви бојни бродови. Тако се однос снага поново окренуо у корист Британана. Хипер је схватио да би дала борба значила самоубиство, па је покушао да се повуче ка југоистоку, очекујући да га Шер прихвати. Али, пре него што је успео да умакне, претрпео је тешке губитке. „Лицов“ је потопљен, а „Фон дер Тан“ добио неколико директних погодака.

А тада је дошло до новог прекрета у овој великој бици. У 16,35 челин британски брод „Саутемптон“ приметио је на хоризонту густе стубове дима: пред њим је била цела немачка Великоморска флота.

Бити је тада пуном брзином кренуо ка северу, у сусрет својој Великој флоти, која је већ пловила ка југоистоку. Њено крајње десно крило дошло је у додир с Битијевим снагама око 17,30. Хиперове крстарице које су Битија гониле у стопу нашле су се тако, у 18,15 часова,

пред Великом флотом. У 19 часова стигао је и Шер са главнином Великоморске флоте. Два „велика“ наша су се један према другом. Очекивала се отсудна битка.

Уствари, дошло је до опште пометње. Посаде небројених бродова који су се налазили у гомили нису одмах znale да ли се налазе пред непријатељем или пред бродовима своје флоте. Стогине димњака блувале су црн дим у коме се ништа није видело и у паклу експлозија смењивали су се насумце торпеда и хици из најтежих топова. Дошло је до многих судара и тешких губитака на обе стране. Енглези су изгубили крстарице „Инвизибли“, „Вориор“ и „Дефенс“, а више разарача било је оштећено. Са немачке стране на дно мора отишле су крстарице „Помери“ и „Висбаден“, као и неколико мањих бродова с готово целокупном посадом.

Шер је тада својим крупним јединицама издао наређење да највећом брзином пођу ка југозападу и прекину контакт с непријатељем, док је све своје торпњере и мање бродове бацио у јурши торпедима против оклопљених грдосија адмирала Целикоа. То је био безуман подухват, али је уродио плодом. Против несносних „комараца“ Целико је одмах упутио своје торпњере, који су до тог тренутка практично били ван борбе. За све то време изнад њих су звиждали огромни пројектили из тешких артиљеријских оруђа са крстарица и оклопњака, које су, не обзирајући се много на „мале“, преко њихових глава довршавале свој обрачун.

Под окриљем ноћи...

Немци су постигли циљ. Док се ноћ спуштала, они су успели да се одвоје од непријатеља. Целико није желео да се сукوبي са опасностима ноћне битке. Осим тога, био је свестан да се налази у одличном положају за нов окршај до кога ће вероватно доћи сутрадан у зору. Цела Велика флота, као мрежа дуга преко 30 километара, распоредила се између непријатеља и његових база. Да би уштедео гориво за одлучан напад и избегао немачка миска поља, наредио је да се брзина бродова смањи на 17 чворова, а све торпњере послао је као претстражу.

И Шер је смањио брзину својих бродова. Око 21,30 сазвао је све команданте на саветовање. На исток се не може јер ће налетети на непријатељске крстарице. На југу се налази гро британске флоте, а кренути на запад, даље од својих база, значило је доживети потпуно пропаст чим први јутарњи зраци обасјају хоризонт. Ноћ је била потпуно мрачна.

Одлука је пала око 22 часа. Шер је ипак решио да се докопа својих база најкраћим путем: у правцу југа. Било је потребно проћи британску блокаду. Још једном га послушила срећа: готово непримећен провукао се између непријатељских крстарица. Неколико торпњера који су му се успротивили оштетили је убиственом ватром, а сам претрпео мање губитке. Ујутру, у 2,30 Шер је са олакшањем угледао на видлику кулу светиљу ратне луке Хорншиф.

Тако се завршила до тада највећа поморска битка у историји. Британци су изгубили 118.400 тона бродова, а Немци 61.000 тона. Погинуло је 6.097 енглеских морнара и 910 њихових, а немачких 2.545 и 494 рањено. У обе флоте више од једне четвртине бродова било је оштећено.

Лисица с милионом

У другој половини јануара прошле године становници многих крајева Јужне Европе били су сведоци за ово поднебље необичне природне појаве — поларне светлости. Понегде је због тога долазило до праве панике као што је био случај у неким местима у Северној Италији.

Враћајући се увече с посла у своја села у околини Бергама група радника је опазила како се румени небо на хоризонту. Баш су онда биле у моди приче о „летећим тањирима“, па није чудно што је један од радника био убеђен да је то одблесак огромних пожара које су изазвала бића с других планета. И остали су поверовали у то па су се трчећи упутили у села и дигли узбуну. Настала је бежанија. Претстављени народ улогорио се за ту ноћ у шумарцима недалеко од Кастањета и у виноградима крај места Сан Виђилино. Ту су остали док се „пожар“ није угасио, а онда су кренули својим кућама.

Један имућни домаћин из Бастије био је нарочито лоше среће. Док се при бежању одмарао на једном пропланку, оставио је завежљај у коме је било преко милион лира. Убрзо је приметио да му нема новца, али се није смео враћати док и остали нису кре-

нули. Дошавши до пропланка, није нашао ништа али је у жбуњу видео лисицу која је нешто њушкала. Уплашен, похитао је кући одложивши трагање до сутра.

Чим се разданило, пошао је опет на то место. И имао је шта видети. На једној чисти-

ни налазио се његов завежљај, сав поцепан, а свуда околу расуте новчанице. Кад их је све сакупио, избројао их је: није недостајала ниједна. Очигледно, оне тета-лији нису могле заменити храну коју се надала да ће наћи у завежљају.

ВУЧКО
ОД ШЕР ДИСНЕЈ

ТАТА РЕ ЗАЧАС БИТИ ГОТОВ. ГАМО, БОЖИМ СЕ ДА СЕ МОЈ САН НЕБЕ ВАШ САСВИМ ИСПУНИТИ!
БАМ!
БАМ!
БАМ!

УСКОРО И ТВОЈ ТАТА ГРАДИ НОВУ КУКУ?
ОД САСВИМ НОВОГ МАТЕРИЈАЛА?
И ТИ НИСИ СРЕЊАН?
ВИДЕ РЕТЕ ЧЕГА СЕ ПЛАШИМ!

САСВИМ ЈЕ НОВА. ОВАЈ МАЛО АЛ ИЗГЛЕДА К'О РОБЕНА СЕСТРА СТАРЕ!
ОБАЈ МАЛО СЕ НЕУГЛЕДНА!
ХМ! РАЗВЕДРИ СЕ, ВУЧКО!

НАШИ ПРВИ БОТАНИЧАРИ...

Свима је познато да је карловачка гимназија — најстарија српска гимназија. Основана је 1791. и већ првих година окупила је под својим кровом приличан број ученика. Међутим, мање је познато да су се у овој гимназији, поред хуманистичких предмета, први пут код Срба училе и природне науке, и то врло систематски и с лепим успехом. Била је то заслуга директора гимназије Андрије Волнија, који је у наставном плану природних наука дао прво место.

1798 до 1821 године. Пореклом Словак, искрено је заволео средину у којој је радио. Као природњак по струци, он је своју љубав према природи пренео и на своје ученике. Павле Соларић, познати српски књижевник, који је такође био Волнијев ђак, увек се радо сећао свог наставника, његових „настављеница“, и то са „сладосним и благодарним помишљањем“. А Павле Соларић није био једини.

За Андрију Волнија речено је да је био „страстан природњак“ и да је за природне науке саставио такав наставни план „какав свакако никад пре њега ни после њега ни у једној гимназији није постојао“.

То се мисли на оно старо време кад је карловачка гимназија била чувена баш по свом директору Волнију и по природним наукама које су се у њој изучавале. Њих су тада у карловачкој гимназији сачињавали ови предмети: антропологија са хигијеном, ботаника,

према цвету“. А кад би се попели на неки Фрушкогорски вис, на пропланак одакле се простирао широк видик и преко Дунава и Срема, па се „поглед напасао на све стране“, Волни је и тада лепим родољубивим речима „стришавао умор“ и крeпно за даљи пут. Он је успео да и сваки његов ђак скупља грађу за своју сопствену збирку. Чак је побудио и „ревновање“ (такмичење), па су се ондашњи ученици карловачке гимназије међусобно так-

он није заслуге за то присвајао само себи, него је увек истицао „врсну и љубазну помоћ“ својих ђака. А ђаци су били срећни кад би у карловачкој флори пронашли неку ретку биљку и њоме обрадовали свог омиљеног професора.

Хербаријум из 1797 године

Андрија Волни је у страном ученом свету био веома цењен као ботаничар-систематичар, хемичар и минералог. У карловачкој гимназији још се и данас чува један његов хербаријум са око 200 биљака које је са својим ђацима скупно по карловачкој околини и Срему. На хербаријуму је забележена година 1797—1801, те се за њега може рећи да је свакако један од најстаријих који се чува у нашој земљи. Колико је ђачких руку пажљиво и са љубављу трагало за тим биљкама и припремало их за хербаријум свог професора!

Љубав према природним наукама Волни је успео да прошири и на своје пријатеље међу карловачким грађанима. Један од њих, иначе чиновник карловачког магистрата, постао је у науци познат као врстан ботаничар. И он је на свим екскурзијама пратио Волнија и његову ђачку дружину.

И на часовима у гимназији Волни је захтевао да ђак учествује у настави, да својим запажањима, уз припомоћ наставника, описује, например, животиње, да износи што је он сам код њих приметно и да о томе размишља. По знању из природних наука карловачки ђаци у то време били су нада-леко чувени, а колико су заволели те науке види се и по томе што их се приличан број претплатио на „Физику“, коју је написао у три књиге Атаназије Стојковић (1801—1803).

За време директора Андрије Волнија настава из природних наука у карловачкој гимназији стајала је врло високо. А већ десет година после његовог одласка учило се сасвим по шаблону, уз одређене фразе и без икаквог разлагања. Тако, например, кад би професор упитио ђака шта зна о лаву, овај је морао од речи до речи да му овако одговори: „Лав живи у песковитим пустињама Африке. Мужјака краси дуга грива, његово рикање је страховито. Он и на слона напада. Док је млад да се припитомити и за лов и за вучу приучити. Његово месо једу Црнци, а кожу му употребљавају као покривач...“

...И МИНЕРАЛОЗИ

зоологија, минералогичка са геологијом, физика, астрономија и физичка географија. Антропологија се нарочито ценила и она је, повезана с хигијеном, била сасвим практична наука.

По својој ужој струци директор Волни био је ботаничар и зоолог. Он је био врло напредан наставник и где је год могао изводио је очигледну наставу у којој је врло живо учествовао и ученик. Волни је уз помоћ својих ученика створио у карловачкој гимназији прве наше природњачке збирке и кабинете. И оне су убрзо постале чувене, а неке од њих још се и данас чувају у карловачкој гимназији и у иностранству.

мичили који ће од њих имати лепши хербаријум или богатију збирку минерала.

За очигледну наставу из природних наука биле су потребне добро уређене збирке. Уз помоћ својих ђака, директор Волни их је убрзо створио. Његова минералозна збирка имала је око 800 примерака минерала и камења. Од биљака које је скупно у околини Карловаца и по Срему саставио је своје чувене хербаријуме, који су постали познати и у ботаничкој науци. Међутим,

Кроз Фрушку Гору и Срем...

У пролеће, кад се време већ устали, или у јесен пре кишна, директор Волни одлазио је са својим ђацима на праве научне и истраживачке екскурзије. Пут их је водио преко карловачких поља и ливада, дуж дунавских ритова, кроз Фрушку Гору и Срем готово све до Саве. Волни је већ на својим часовима припремао ове екскурзије и делио задатке ученицима. А кад би дошло време да се крене, сви су били радосни. Ђаци су се међусобно такмичили ко ће прикупити више биља, минерала или буба за школске збирке и кабинете.

У средини те ђачке чете увек је био директор Волни, који је у природи настављао своје часове; објашњавао, одушевљавао својим јасним и лепим разлагањем и дубоко развијао љубав „и према буби и

Кад из човека

Човечје тело је прилично добар спроводник електричне струје. Кад је набијено статичким електрицитетом, овај се концентрише на истуреним површинама и нимало не утиче на функције организма.

Тај набој може прилично дуго да се задржи на човеку ако је он изолован од пода. Кад се електрицитетом набијена особа приближи неком металном предмету који је у вези са земљом, наступа пражњење у облику варнице, што може изазвати непријатан осећај као од убода.

Статички електрицитет ствара се прилично често, нарочито кад је ваздух сув, на пример зими у лојеним становима, или у пределима с континенталном климом, далеко од

утицаја мора. Ни у ципелама с кожним ѓоновима, који по сувом времену нису добри спроводници, тада није пријатно додирнути чешму, а поготову у ципелама с гуменим ѓоном.

У Канади је ова појава врло честа, тако да има људи који неће руком дотаћи чешму или кваку пре него што их такну каквим кључем или металним новчићем, јер варница је непријатна само кад скочи непосредно с коже. Чак и кад се

искачу варнице

две особе набијене статичким електрицитетом рукују, може скочити варница. Та појава честа је и у саверном делу САД, нарочито у Њујорку, где су зиме суве.

Кад се аутомобил, чије су гуме изолатори, крече кроз суве пределе, каросерија и други делови напуне се статичким електрицитетом од тресања с ваздухом. Тада може бити прилично непријатно додирнути га.

У центрима за зимске спортове, нарочито у последње време, откако се носи одећа од најлона, скијашима се често догађа да им „виндјаке“ пуцкетају после брзе војње. Многи не знају да је и то последица набоја статичког електрицитета. У току ноћи, кад је таква одећа у топлој мрачној одаји, ситне варнице које скачу са ње чак и светлуцају.

Занимљиви угао

ВЕВЕРИЦА
СЕ БРЖЕ ПЕЊЕ УЗ ДРВО
НО ШТО ТРЧИ ПО ЗЕМЉИ!

ТРКАЧКИ КОЊ
СА ИМЕНОМ
"СЕДАМНАЕСТ ШЕЗДЕСЕТ"
ДОБИО ЈЕ, 1934, НА
ЈЕДНОЈ ТРЦИ У АМАРИ
(САД) НАГРАДУ У ИЗНО
СУ ОД 17 ДОЛАРА И
60 ЦЕНТИ.

НАГОРИ ТВОЈ ПАТЕ, ПОРЕД ТОГА ШТО ОПЕТ ИМАТЕ ЧВРСТ КРОВ НАД ГЛАВОМ, ДОНЕЛИ СУ ЈОШ ЈЕДАН ПЛОД...

... ИЗГЛЕДА ТОЛИКО УМОРАН ДА БОШ ДУГО НЕБЕ БИТИ У СТАЊУ ДА НАС ПРОГОНИ!

УРА! НАЗНАД И ЈА МОГУ ДА ДОВЕДЕМ ДРУГОВЕ У СВОЈУ КУРУ!

КРАЈ

ГРАД БИСЕРА

Град Хепу у кинеској провинцији Хаундун називан је некад „бисерни град“. Како сведоче стари историјски записи, становници Хепуа почели су се бавити вађењем бисерних шкољки још двеста година пре наше ере. Све до данас сачувала се у Хепуу прилично велика стена која се вековима стварала нагомиланањем праних љуштура бисерних шкољки. Бисер из Хепуа одликује се правилним округлим обликом и глатком, светлом површином.

Недалеко од Хепуа, на језеру Баилунчу, подигнута је прва кинеска огледна станица за добијање бисера вештачким путем. Да би се шкољка потстакла да излучује бисер, потребно је да се у њено месо оперативним путем унесе ка-

Како постоје људски глас?

Све до недавно сматрало се да струја ваздуха која излази из грклана покреће гласне жице и да тако настаје звук људски глас. Међутим француски научници недавно су експериментално доказали да гласне жице трепере и кад човек не издише ваздух и кад не говори. Они су утврдили да вибрације изазива делатност мозга, а да је ваздух само средина која преноси звук. Француски научници утврдили су даље да се певање и обичан говор одређују различитим треперењем гласних жица која настају надражајем одговарајућих центара у мозгу. Тиме се објашњава, на пример, и то што људи који певају теор могу да говоре, и обично говоре, много нижим гласом. Ово откриће од великог је научног значаја.

Од свега помало

КОЛИКО СМО ИМАЛИ ПРЕДАКА НА ПОЧЕТКУ НАШЕ ЕРЕ

Сваки човек има два непосредна претка: оца и мајку, који су такође имали по два родитеља. У другом колену уназад сви, дакле, имамо четири претка, у трећем осам, итд. Број предака у одређеној генерацији уназад добија се кад се број два степењује бројем генерација. На пример, у другој генерацији: $2^2 = 4$, или у трећој: $2^3 = 8$, итд.

Ако претпоставимо да између две генерације протекне просечно тридесет година, онда ће нам рачун показати да је од наших предака из прве године до нас било 65 генерација. Али, већ у тридесет другој генерацији уназад сваки човек имао би више живих предака него што данас има људи на свету! То, наравно, није могућно, јер је раније било много мање становника на земљи. У обзир зато треба узети и родбинске везе, заједничке претке данашњих људи, а то је разграничавање, изгледа, рачунски немогућно тачно извести.

»АВИОНИ« ПЕТРА ВЕЛИКОГ

У педесет осмом тому великог Брокхаусовог „Енциклопедског речника“ овако је описана битка коју је Петар Велики водио за тврђаву Орешек и град Шлисенбург:

„Нарочити одред био је пребачен на десну обалу, где је загосподарио утврђењима која су се тамо налазила и прекинуо везу између тврђаве и Ниеншанца. Вилборга и Керсхолма. Авионима је била успостављена веза између обе обале Неве.“

Аутор се несумњиво преварио, помислите, јер у време ратова Петра Великог с Шведанима авиона није било. Међутим, истраживања историчара и филолога показала су да ово није грешка. Наиме, пре двеста година авионима (руски — самолет) називали су у Русији нарочите скеле које

Земљина кула у јулу

Сваки месец доноси различите у разним деловима земљине куле, доноси нове појаве у природи.

Јул месец — то је средина лета на северној хемисфери. Али, и на њој је лето различито. Код нас дозрева пшеница, воћа има у изобиљу, а у северном појасу топе се ледене санте.

На јужној полулопти јул је други месец зиме. У степама Патагоније и на Патагонским Кордиљерима дува хладан ветар и веје снег. На пространим аргентинским пампасима и у предгорјима Анда завијају суви, хладни ветрови који дижу облаке прашице: у Аргентини царује јесен.

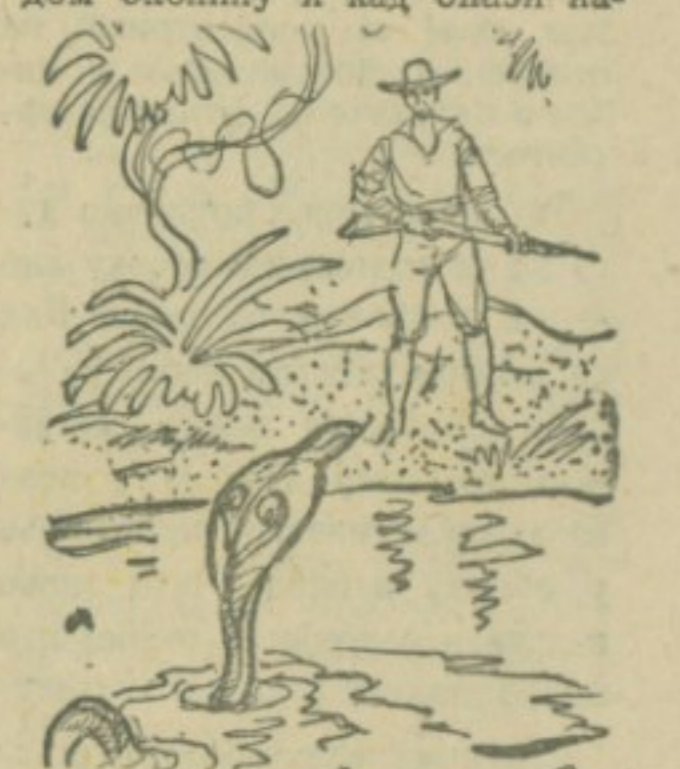
У Јужној Африци у јулу је сува тропска зима. У Аустралији падају зимске кише.

На леденом Антарктику — поларна ноћ.

Осветољубива кобра

Један италијански природњак, који је са својом експедицијом боравио у Еритреји, ловио је инсекта на песковитој обали реке Марече кад га пратиоци опоменуше да је мрежом узнемирио кобру склупчану на земљи. Али огромна змија, дужа од два и по метра, не показа никакву рабоборност, већ се баца у воду и стаде да препливава реку, која је на том месту била широка око сто метара. На другој обали брзо се завукла у траву.

Јут што му је умакао тако леп плен, природњак дохвати малу ваздушну пушку и испали неколико метака у том правцу. Уствари, ово оружје једва да је могло да рани и птицу, и то на малој раздаљини. Па ипак, дејство је било неочекивано. Чувиши како око ње падају зрна, змија подиже главу, испшта погледом околину и кад опази на-

падача одмах се поново залете у воду и заплива према њему. Ни речна мاتیца ни неколико нових метака испалењих на њу нису је навели да скрене с пута. На обали прескочи један жарак и устреми се према природњаку и двојици његових пратилаца. Оценивши на време опасност, они су напустили пушке већер калибра и из њих убиле кобру.

— Да ми је ово неко причао, не бих веровао! — рекао је у чуду италијански природњак.

Кобра има одличан вид и може да спази и веома удаљеног непријатеља који се спрема да је нападне. Тада без колебања прелази у офанзиву. То се и овога пута догодило. На обали ваљда није видела шта ју је узнемирило, па се склонила преко реке, али кад је отуда угледала нападача — пошла је да му се освети!

7 ПАТУЉАКА и ЗЛА ВЕШТИЦА

ЦИЦИТЕ И ВРИШТИТЕ ДО МИЛЕ ВОЈЕ, МАЛИ МОЈИ ПРИЈАТЕЉИ... НИКО ВАС НЕ МОЖЕ СЛУТИ... СЕМ МЕНЕ!

А УСКОРО... ЧАК НИ ЈА ВАС НЕКУ МОЖИ СЛУТИ!

НАЗАД СТЕ У МОЈИМ ШАКАМА... И НЕФЕТЕ МИ ПОБЕКИ!

У МРАЧНОЈ ПЕЋИНИ КРАДИЦЕ-ВЕШТИЦЕ

ТАКО, ПАТУЉЧИЦИ... МОЖДА КЕТЕ СЕ У ОВОМ ЛЕПОМ КАВЕЗУ ОСЕЋАТИ УДОБНИЈЕ...

... ДОК НЕ ОДЛУЧИМ КАКО ДА ВАС УМОРИМ!

ИДЕМ ПРВО ДА СВРШИМ СА ОНОМ КАПИПЕРКОМ СНЕЖАНОМ!

САД, КАД СТЕ ТАКО ЛЕПО ЗАТВОРЕНИ, НИКО ЈЕ ОД МЕНЕ НЕ МОЖЕ СПАСТИ!

БЕУЛАХ, ПАЗИ НА ЊИХ ДОК СЕ ЈА НЕ ВРАТИМ!

ОРРРКИ!

ВРАТИЦА-ВЕШТИЦА ПОЖУРИЛА ЈЕ ДА НАЂЕ СНЕЖАНОУ...

НИКО... НИКО ЈЕ НЕ МОЖЕ СПАСТИ!

... И НЕ СЛУТЕЊИ ДА ЈЕ НЕКО МОТРИ...

ОШТРЕ ОЧИ ТОГ ПОСМАТРАЧА ПРИМЕТИЛЕ СУ ДА ВРАТА ЈАЗБИНЕ Нису ЗАТВОРЕНА!

НАСТАВИЋЕ СЕ

И животиње »умеју« да рачунају

Људи нису једина жива бића која је живот нагнао да се користе математиком. И животиње се подређују њеним правилима, по нагону који се лагано израђивао кроз безбројне генерације и довео до тога да се у њихову свест на известан начин урежу закони математике које је само људску разум умео да формулише.

Кад човек стоји у месту и позове свој пса, он ће доћи до њега правом линијом. Међутим, ако се човек креће, пас ће му прилазити кривом линијом која је добила име „псећа крива“. Уствари, он ће прчати према човеку, тако да у сваком тренутку буде усмерен према њему. Исто је тако ла-

ко проверити да ће мазга или брдски коњ, кад носе терет, пењући се спрним путем или цик-цак линијом да би избегли оштар успон.

Даброви, који извајредно вешто граде бране на рекама, савршен су пример практичне примене математичких, па чак и механичких закона у животињском свету. Но, највеће чуђење научника ипак је извајдало саће пчела. Распоред ћелија у саћу обезбеђује највећу могућну уштеду у простору. Један математичар је у то покушао и покушао да постигне бољу економију простора мењајући углове под којима се склапају странце ћелија саћа. После више прорачуна нашао је да постоје повољнији углови, који обезбеђују још већу уштеду у простору. Међутим, убрзо се уверио да је погрешно у рачуну. Чим је исправно грешку, добио је — баш оно што пчеле чине.

Како је сниман Дизнијев филм

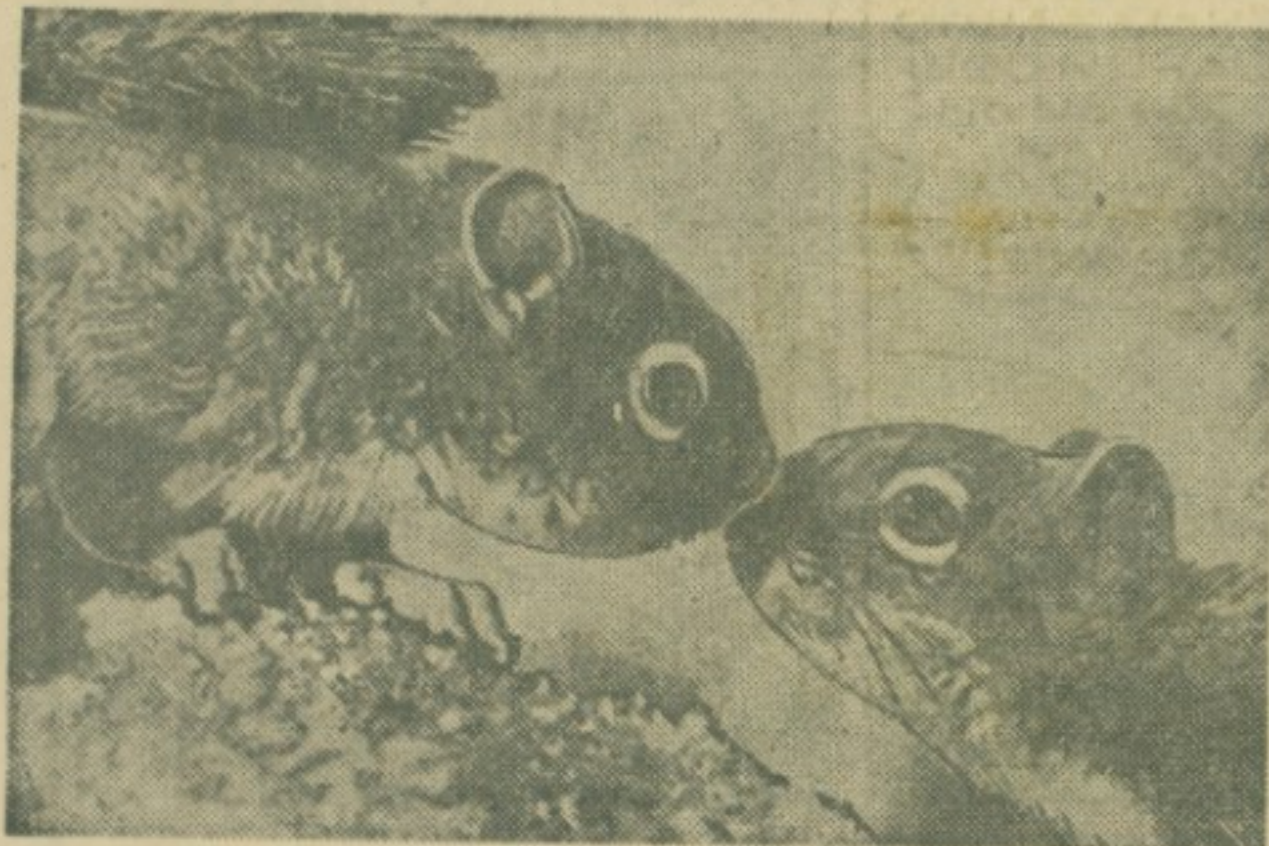
ПЕРИ

Тико сам се приближио великом бору, — почиње своју причу Рој Дизни, синаovac творца Мики Мауса и Паје Патка, који је учествовао у снимању филма „Пери“.

— Желео сам да снимим једну породицу младих веверица које су се училе да пуку уз дрво. Спустио сам камеру на земљу и гледао горе, одушевљен враголијама љупких животињца. Управо у том тренутку један јастреб који је кружио изнад шуме, муњевито се спустивши, пролетео је кроз крошњу дрвета на коме су биле веверице и за свега неколико сантиметара промашио малу Пери, јунакињу нашег филма.

Камера ми је још лежала крај ногу док сам посматрао јастребов напад. Да ми је била у рукама, могао сам да снимим и овај изванредан приказ. А за снимање филма о шумским животињама потребно је да се ухвати што више података. Поготову кад се одабере један јунак, онда се иде од његовог рођења до смрти. Зато камера мора да покаже све појединости и што верније да опише живот шуме, а изгубљени тренутак, по неком чудном закону, ретко се опет јави. То није нимало лак посао. Сниматељ, пре свега, мора да буде стрпљив и да мирно чека часоцима, понекад и данима, да би му се указала згодна прилика.

Та дужност припала је и мени кад сам као члан групе састављене од девет сниматеља, отишао у шуме Утаха и Вајоминга да за Волта Дизнија снимим потпун животињи циклус мале веверице Пери, као и њене шумске пријатеље и непријатеље.

ПЕРВИ СУСРЕТ И УПОЗНАВАЊЕ

Прича о Пери је прича о свим становницима борове шуме, о њиховој стајној борби за самоодржање. Ми смо кроз живот наше мале љубимце упознали и дивљу мачку, и куку, и јастреба. Може се рећи да је живот шумског становника без икаквог одређеног програма, без навика, испуњен свакодневним неочекиваним узбуђењима и догађајима.

Веверица је иначе врло несташна, неповерљива и људљива животињца, а Пери није претстављала изузетак. Зато је наш посао био врло тежак, али и занимљив. Један од највећих проблема био је како да кришом поставимо камеру на једно петнаестак метара од дрвета на коме је живела Пери, да бисмо је одатле, неопажени, могли снимати.

Док је Пери била млада, платформа направљена у близини породичног гнезда, била је итекако довољна да објективу наше камере не умакне ни најмањи детаљ из њеног живота, све док једног дана Перина мајка није преместила своје младунце на друго, по

њеном мишљењу сигурније место и ми смо тада морали да градим нову платформу. Ускоро је Пери напустила родитељски дом, да би на једном дрвету које се пранало над шумским потоком свила своје гнездо.

Ово дрво као да је било предодређено за њен нови живот, јер се већ првих дана како се Пери овде населила из једног малог отвора на стаблу појави њушкица друге мале веверице — мужјака. Дали смо му име Пери. Тако је почела романса ових шумских Ромеа и Јулије.

Као већина веверица, и Пери је начинио гнездо од траве и маховине на врху дрвета, али уредио је себи и друго гнездо, испод земље. Дани стрпљивог чекања богато су нам се исплатили. Не реметећи живот и мир ових малих шумских становника, успели смо да снимимо изванредно лепе кадрове за наш филм.

Док смо тако седели данима у свом заклону, с камером у рукама, често нам је правило друштво један љубазан шумски створ — ракуи. Последњих дана, такође, није нас напуштао. Невоља је била само у томе што смо камеру морали да преносимо да бисмо га снимили са потребне даљине. Али зато је јастреб, онај исти што је на почетку хтео да оконча живот Пери, док је још

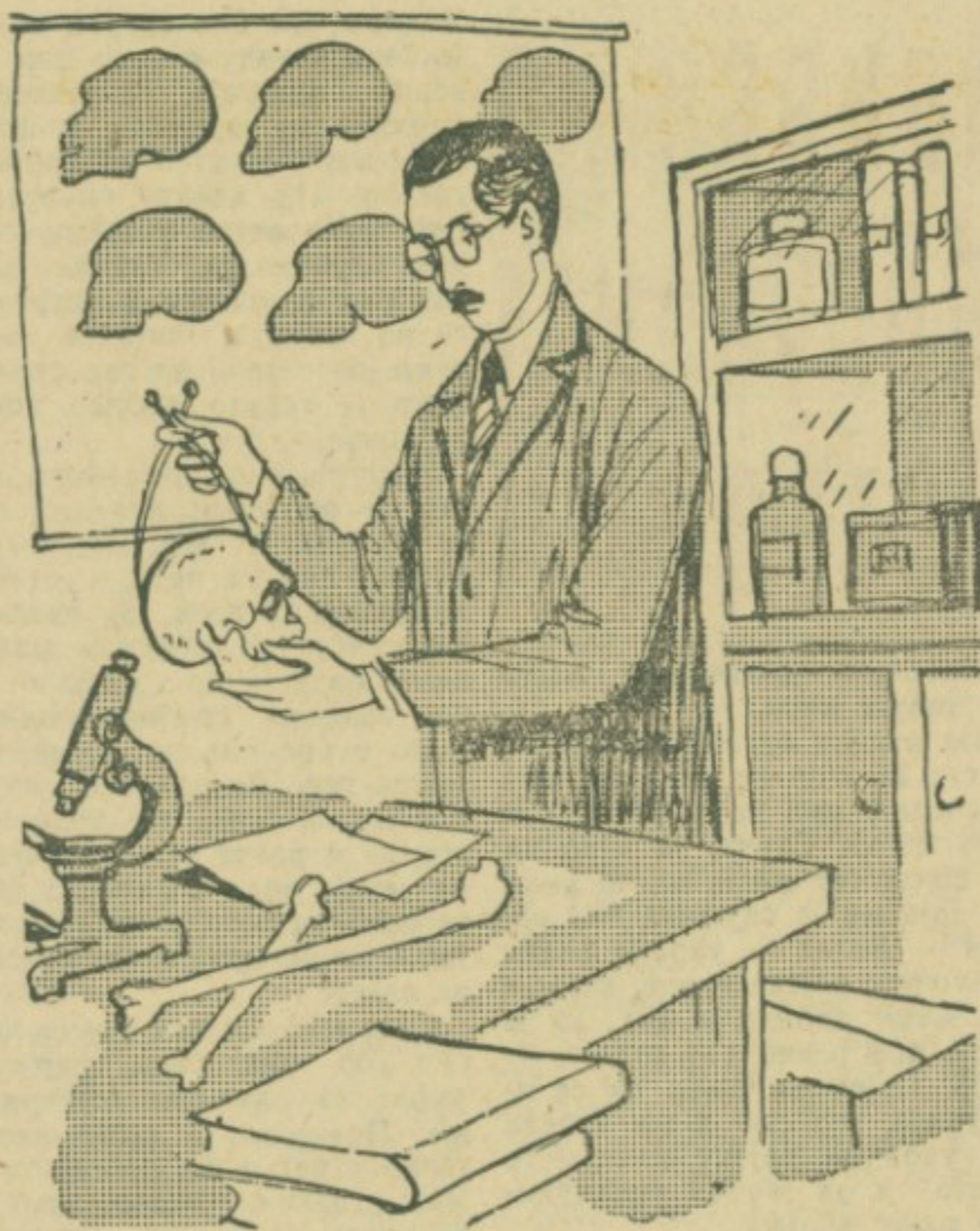
била беба, показивао крајње непријатељство откако смо хтели да снимимо његове младе у гнезду. Кад се један члан наше групе приближио гнезду, тако га је бесно напао да је овај био срећан што је прошао само са неколико огреботина на леђима.

Но најдраматичнији део филма успели смо да направимо кад се томе нико није надао. За време једне олује гром је ударио у неко суво дрво и запалио га. Ускоро је пожар почео да се шири према месту где смо се ми налазили. Ништа не може тако да преплаши становнике шуме као ватра. Тада и најљући непријатељи пролазе један крај другог не видећи се. Крај нас су јуриле разне животиње не обраћајући пажњу на наше камере. Убрзо смо и ми морали да бежимо. За кратко време пожар је уништио тај део шуме.

Нестало је тада и гнезда наших малих пријатеља, али остао је филм који је забележио њихов живот и приказаво га милионима гледалаца у свету.

БЕЗ ГУБЉЕЊА ВРЕМЕНА

Захваљујући уређају који се употребљава у једној америчкој фабрици хартије, постиже се знатна уштеда у времену и радној снази. На притисак дугмета, хидраулични лифт накрене камном пун отпадака до угла од 50 степени. Цела садржина се зачас нађе у голу великог млина за отпатке који ће је употребити за прављење хартије.

НЕМИ СВЕДОК ПРИЧА...

Људски костур, живе или мртве особе, у стању је да пружи научнику многе податке. И после више столећа ископане из земље, кости откривају старост, пол, расу, висину, пређане теже болести, а некипут и узрок смрти. Све ово може да се прочита са лобање, карличних и других костију. Савремени метод помоћу кога се ово сазнаје толико је усавршен да претставља драгоцену средству за археологе, историчаре и криминалисте.

Од костура се дознају „тајне“ првенствено мерењем и сравњивањем. Нарочито се јасно испољавају расне одлике. Код црнаца је лобања издужена и спљоштена, очне дупље су раздвојене, а кости руку у односу на кости ногу дужице су но код других раса. Бели људи имају све обрнуто. Поред тога што могу тачно да одреде сваки чист тип, антрополози су у стању да лако установе и учешће појединих раса код мелеза.

Антрополог погађа...

Једног дана дечаци су, играјући се, пронашли у једном јарку нечији скелет. Пошто га је проучио, антрополог је дао податке: то је скелет неке мулаткиње од тридесет три године, која је била висока 1,69 см и тешка око 54 килограма. Подаци су одговарали жени која је нестала и за којом је полиција трагала. Она је заиста била мулаткиња, имала је 33 и по године, била је висока 1,70 и тешка 57 килограма.

Антрополог није насумце одредио приближне податке нестале особе. Пол се погађа у 90 отсто случајева ако се посматра само лобања, а у 98 отсто ако се испитују и карличне кости. Запремина женске лобање мања је од мушке за око двеста кубних сантиметара, а знатно су мањи и лукови очних дупљи и виличне избочине. Карлична дупља жене је шири, док су јој остале кости тање и мање него код мушкарца.

Анатом сазнаје нечију висину ако при рачунању пође од дужине бутне кости. Код мушкарца њу треба помножити са 1,88 и резултату додати 81,306 см. Ако је жена у питању, дужина бутне кости помножи се са 1,945 и резултат сабира са 72,844 см. Овај начин израчунавања употребљава се за све нађене костуре од леденог доба до данас. Тако знамо да је неандерталски човек, који је живео пре отприлике 100.000 година, био висок 162 сантиметра, док је кромансонски човек, млађи од њега 75.000 година, достигао висину од 183 сантиметра. Касније, он је био висок свега 170

см, из чега се закључује да је живео под неповољнијим условима.

Индијанац је проглашен за наследника

Пре двадесетак година, у Америци се догодио занимљив случај. Син једног сиромашног Индијанца из Оклахоме био је ишчезао, а баш на његовом земљишту откривени су богати петролејски извори. Да би отац наследио ову земљу, морао је да докаже синовљево право. Пошто се знало да је у судару возова у Арканзасу погинуло и неколико особа чи-

ји идентитет није могао да буде установљен, старац је затражио ексхумацију лешева. Три дана касније, антрополози су утврдили да је један костур припадао мелезу чији су родитељи морали бити индијанске и црначке расе, затим да је погинули био висок 170 сантиметара и да је у време несреће имао осамнаест или деветнаест година. Пошто су се сви ови резултати подударали с подацима које је стари Индијанац дао, суд га је прогласио за наследника.

Најпоузданије се утврђује старост, Човекове дугачке кости расту из „центра“, додавањем калцијума и других састојака. Од рођења па до пете године центри се постепено формирају. Даље, од пете до дванаесте године они се разирјају, а од дванаесте до двадесет прве се скупљају. Захваљујући овим променама могуће је, уз незначна отступања, одредити старост сваке особе која није навршила 21 годину.

После тога доба године се одређују на други начин. Двадесет три кости лобање састављене су такозваним шавови-

Ово може да се установи чак и више хиљада година после смрти. На тај начин научници прочитали старост овог чувеног фараона: имао је свега осамнаест година. На основу ових и других података попуњена је празнина у историји славне египатске династије. Ово није био једини случај кад је антропологија притекла у помоћ историји.

По коштаном ткиву, дужини или облику костију могу се сазнати и неке пређане болести. Пре неколико година, под једном индијанском надгробном хумком у држави Минсури ископана су два деца костура. Утврђено је да су то била деца белих родитеља и да је једно имало две, а друго пет година. Према гвозденим ексерима којима су сандуци били заковани установљено је да су сахрањени пре сто година. Анализа је показала да су деца умрла услед слабе исхране. Мало помало научници су реконструисали и њихов живот: припадала су некој европској исељеничкој породици која је путовала на Запад и умрла су у току дугог пута.

Један од главних задатака које данас има испитивање костију јесте да се помоћу тога установи какав је коштани састав здравог детета. Нису потребна ни пуна 24 сата да би се сазнало да ли једна кост расте, да ли мења облик или састав ткива. Могуће је утврдити и то да ли кости у довољној мери примају соли и друге неопходне састојке. Чим се на рендгенском апарату опази бела линија која означава застој у растењу или неку неуралност, одмах може да се предузме лечење.

Костур је део тела који нерядо поминемо. За њега мислимо да је „нем“, да не уми ништа да нам „каже“, за разлику од других органа. Међутим, он је итекако „речит“, нарочито у рукама научника.

Костур је верна слика нашег начина живота, огледало здравља и узрока смрти. Око анатома са њега прочита оно што не пише нигде на другом месту.

Мала историја штампарства у сликама

Од Гутенберга до данас

1440
Јохан Гутенберг, из Мајнца, у Немачкој (око 1400—1468), пронашао је штампарију с покретним словима.

1455
Гутенберг је као прву књигу отштампао Библију у два тома, са укупно 1232 стране. На свакој страни била су два ступца са по 42 реда.

1457
Два штампара, Фуост и Шефер, издали су „Псалтир из Мајнца“, ремек-дело типографског заната. Од те године штампарство почиње да осваја свет.

1464
Виниси Гутенбергов ученик Бертолд Рупел основао је у Базелу прву штампарију у Швајцарској.

(Наставиће се)

Поново на Молучким Острвима

приволимо двадесетак људи да пођу с нама.

На висини од 500 метара, на месту за које су нам рекли да последње има воде, поставили смо логор. Случај је хтео да је близу тог места писац књи- ге која ми је служила као водич — Валас — уловио редак примерак рајске птице, која је по њему добила и име. То је било пре равно сто година — 1858. Прежељкивања су се испунила, јер смо и ми успели да уловимо рајску птицу те врсте и да њоме употпуни- мо нашу збирку.

Бели какадуи и птице зване хорнбил живели су у великим јатима близу нашег логора. Раније сам чуо како какадуи, птице које иначе подражавају разне гласове, па и људске, у кавезима пуштају гласове као кад кокошка снесе јаје. Веровао сам да су они у ропству чули кокошке и да их подражавају. Сада сам био изнена- ђен: читава јата какадуа су кокодакала. Тако сам се уве- рио да то није никакво подра- жавање већ природан глас тих птица.

Хорнбили достижу величину омање ђурке, имају снажна крила, дуге вратове и јаке кљунове од по двадесетак сантиметара дужине.

Једном сам био сведок како је бели какаду отерао пар црвених папагаја са зеленим крилима из шупљине у дрвету у којој је хтео да направи гнездо. Ни какаду, међутим, није дуго остао у њему. Један хорнбил је такође запа- зио ову шупљину и устремно се на какадуа, чије се бело перје разлетело на све стране. Тако је гнездо добило новог власника.

Касније смо променили ме- сто логоровања: попили смо се на 1300 метара. Но, свако- дневно смо се пели и до 2000 метара ради лова. За разлику од дунгли у тропским краје- вима, овде је преко целог да- на владала гробна тишина. Само с времена на време чуо би се глас Хајрихове кука- вице, која живи на врховима дрвећа и ретко се може виде- ти, јер је врло плашљива. Чуо се понекад и глас сридаћа, који у овим крајевима потсећа на лавез.

Овај мир би тек увече ква- рио хор циновских цврчака, налик на удаљено тестериса- ње. Почињао је свакодневно тачно у пет и по, постајао све јачи и затим престао, као да се читав рој ових инсеката преселио наједном некуд да- леко. То је била само варка: цврчци нису напуштали своја места на дрвећу.

Киша нас је отерала из нашег логора. Лила је као из кабла, а владала је велика за- пара. Инсекти су нас стално нападали. Сви смо били изује- лани од главе до пете. У ло- гору смо још некако и одоле- вали овој напасти, али чим би- смо ушли дубље у дунглу на- падали су нас читави ројеви.

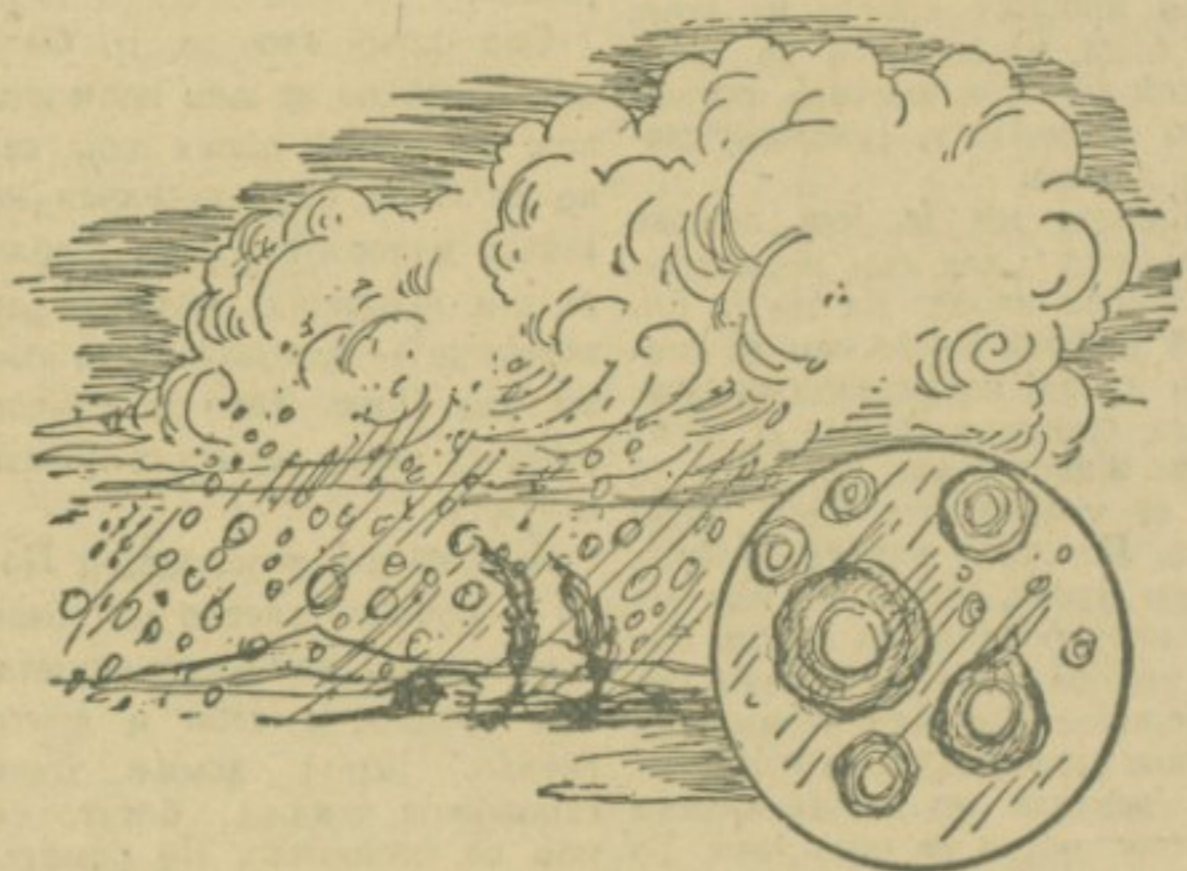
После два и по месеца про- ведена на Тернату и Батјану, напустили смо Молучка Остр- ва. Остала су за нама у зала- ску сунца, и већ тада сам по- жељео да их посетим и тре- ћи пут.

Зашто су зрна града мања или већа?

Веће зрно града увек се састоји из провидног омотача од леда и снежног беличастог језгра, а мања су округласта, такође од провидне ледене масе с купастим белим репшћем. Однос омотача и језгра може по величини бити различит.

Величина зрна расте док оно пада кроз атмосферу, а ква- литет леда од кога је начињено зависи од природе облака кроз које пролази. Кад град настаје на висини од неколико километара, њему је потребно више минута док стигне до површине земље, па има времена да нарасте. Али, падање зрна могу успоравати ветрови који дувају вертикално увис, или олујна електрична поља, што такође пружа могућност да се зрно увећа.

Међутим, главни узрок стварања крупних зрна града је недостатак у локалној атмосфери језгра око којих ће почети

кристализација леда. Шта су та језгра? Микроскопски кри- стали соли који лебде у ваздуху. Кад њих има довољно, на- стају ситнија зрна града, а кад их нема — крупнија, јер се онда око мањег броја језгра стварају већи ледени омотачи. И баш на томе се и заснива најефикаснији метод разбијања градоносних облака који могу нанети велике штете усевима: у облак се баца много тих језгра, обично честица јодида сребра.

Дилон Рипли, професор зо- ологије на Јелском универ- зитету, бави се већ дуго го- дина проучавањем птица. Због овога је обišао разне крајеве света. Недавно је посетио Молучка Острва, ко- ја се налазе источно од Це- лебеса. Своје утиске са о- вог путовања описао је врло сликовито.

до, али како смо били гладни нисмо му чак много ни заме- рали.

Наш долазак изазвао је на Батјану велико интересовање. Међутим, кад смо затражили водиче кроз планине, није се јавио ниједан. У хладне, мрач- не и непроходне планинске дунгле није хтео нико да иде. Ипак смо некако успели да

Кад сам пре много година први пут пошао у посету Молучким Остр- вима, један при- јатељ ми је дао књигу „Малајски Архипелаг“ коју је написао природњак Алфред Расел Валас још 1869 године, уз напомену да је ова књига одличан водич. Уверно сам се да је мој пријатељ био у праву. Она ми је била корисна и приликом моје друге посете Молучким Острвима. Време тамо као да стоји.

Пошао сам овог пута да проучавам птице. Чуо сам да је птичји свет тамо врло ин- тересантан, јер је двојаког порекла: аустралиске птице досељавале су се преко Нове Гвинеје, док су азијске доле- тале преко Celebesa и Филип- пина.

Индонезанске власти су нас врло лепо примили. Стављен нам је на располагање и струч- њак за пуњење птица, који се показао од неоцењиве кори- сти. И моје знање малајског језика, иако успавано ше- снаест година, било је добро- дошло.

Наша прва база на Молуч- ким Острвима — која се називају и „острвима зачина“, јер са њих воде порекло каран- филић, орашчић и мускат — било је острво Тернат, удаље- но неколико миља од главног острва архипелага — Хајма- хеире.

Пре него што сам дошао на ово острво нисам знао да о- рашчић и мускат успевају на истом дрвету, које достиже висину од десет до петнаест метара. Лишће му је сјајно и дугуљасто, а плод личи на брескву. Кад се расече, у ње- му се налази орашчић онакав какав се продаје у трговини. Маса која га обавија суши се, при чему постаје мржа, и про- даје се као мускат.

Решио сам да одем на о- стрво Батјан, јужно од Тер- ната. Оно је дуго тридесетак километара и ретко насељено. Становници се баве риболо- вом, припремањем копре и га- јењем банаана.

Већ првог дана лова наи- шао сам на кукавицу велику као фазан, која обично живи на земљи. Пуцао сам и пого- дио је, али је она ипак успела да одлети на врх једног обли- жњег дрвета. Одатле се дуго разлегало њено кукање, све док се један младић из сусед- ног села није попео да је ски- не. То је био одличан приме- рак за музеј и ја сам је по- слао нашем стручњаку на пре- парирање. На несрећу, птица је дошла у руке куvara, који је, сматрајући да хоћемо да је поједемо, скувао чорбу од ње. Месо је било црно и твр-

ТОМАХАВК И ЧЕТВОРОНОГИ РЕНЕГАТ

УСКРО, КАД СЕ КАРАВАН ПОЦЕО ПЕТИ УЗ БРДО... ТАКО, ДОНДО... ИЗВУЦИ ЗУБИ- МА ЧИВИЈЕ ОД ЗАДЊИХ ПЕРДИ И ГУРНИ БУРЕ С БАРУТОМ... ДОБРО ЈЕ, ДОНДО...

АЛИ, НА ГУСОВО ЗАПРЕПАШЊЕЊЕ, КАРА- ВАН ЈЕ БЕЗ НЕЗГОДА СТИГАО ДО РЕКЕ... КАД ПРЕЂЕМО РЕКУ И СТИГНЕ- МО НА ВРХ ОНОГ БРДА, НЕМАМО СЕ ВИШЕ ЧЕГА БОЈАТИ! ТОМАХАВК ЈЕ У ПРА- ВУ! НЕ ЗНАМ ЗАШТО СЕ ИНДИЈАНЦИ ЈОШ НИСУ ПОЈАВИЛИ! ОТИКИ ЈЕ МИ ГЛАВА АКО СЕ КАРАВАН ИЗВУЧЕ!

ИЗГЛЕДА ДА ЈЕМО ДОНДО И ЈА МОРАТИ ДА ИХ ЛИШИМО ТИХ ЗАЛИХА!

АЛИ, У ТОМ ТРЕНУТКУ ИЗ КОЛА С МУ- НИЦИЈОМ ПОЛЕТЕЛА СУДВА ЛАСА... ТОМАХАВК И ДЕН... ШТА ЧЕТЕ ВИ У ТИМ КОЛИ- МА? ЧЕКАЛИ СМО ДОКАЗ О ТВОЈИМ ЧАСТОЖА- ЊИМА... ДА УНИШТИШ КАРАВАН... И ДОЧЕ КАЛИ СМО ГА!

ЗАР САМ ЈА КРИВ ШТО СЕ ВАС ПАС ИГРА С БАРУ- ТОМ! ЗНАЛИ СМО, ЧИМ СМО ПРИ- МЕТИЛИ ДА РИБА ОСТАВЉА ТРАГ, ДА ОН ТО РАДИ ПО НЕЦИЈИМ НА- РЕЂЕЊИ- МА... МИ СМО ИХ ИЗМЕ- НИЛИ!

ЗАТИМ САМ СЕ СЕТИО ДА СИ МИ, КАД САМ ТИ ТРА- ЖИО КЉУСУ ЗА МЕД- ВЕДЕ, ДАО КЉУСУ ЗА ЛИСИЦЕ! ЈЕДАН ТРА- ПЕР НЕ МО- ЖЕ ДА НАЧИНИ ТАКВУ ГРЕШКУ!

ДОБРО, НИСАМ ТРА- ПЕР! АЛ'ТО ЈОШ НЕ ЗНАЧИ ДА БИ ВАШ ПАС ПРИМАО НАРЕЂЕЊА ОД ЈЕДНОГ СТРАНЦА КАО ШТО САМ ЈА!

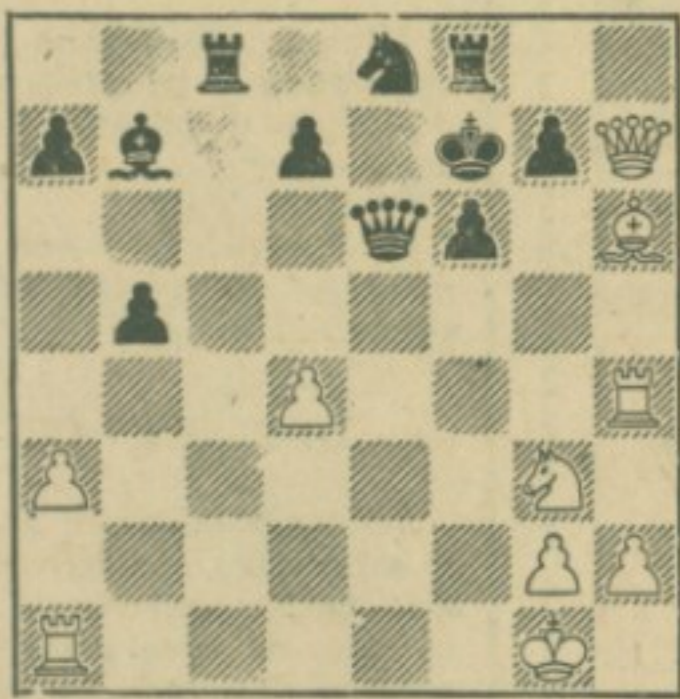
Учимо шах XXXII

Победивши Капабланку, Алехин је држао светско првенство у шаху од 1921 до 1935 године. Тада га је изгубио, сасвим неочекивано, у мечу с холандским велемајстором Евеом. Спремајући се за нови меч с Евеом, Алехин је оставио дуван и алкохол, прикупио доста и телесне и духовне снаге, дубоко уверен да је много јачи шахиста од Евеа и да ће га сигурно победити. Тако је и било, у јесен 1937 године: једанаест према шест, уз тринаест ремисија.

Алехин је умро 1946 године. Од дотадашњих светских првака он је једини до краја живота остао непобеђен и једини је поново освојио изгубљено првенство. После њега, садашњи првак света, Михаил Ботвиник, такође је био изгубио, па вратио звање и славу светског шаховског шампиона.

Холандски велемајстор Макс Еве спада и данас међу најистакнутије светске шахисте. Партија коју је он играо 1953 године у Цириху с руским велемајстором Гелером убраја се међу оне које показују његову изванредну смелост и комбинаторске способности.

Поставите фигуре овако:

Гелер је бели, Еве црни. Погледајте сада шта ће Еве, после Гелеровог двадесет и другог похода, урадити! 22. ... (Ове три тачке иза броја, то вам је познато, кажују да је бели вукао неки потез и сада се очекује потез црног). Тф8—х8! Еве нуди Гелеру топ! Гелер га узима: 23. Дх7:х8 Тц8—ц2 (Да бела дама није отишла с поља х7, Еве не би могао да повуче овај значајни потез). 24. Та1—ц1 Тц2т2+, 25. Кг1—ф1 Дс6—с3, 26. Кф1—е1 Дс3—ф3. Гелер се предаје, јер на који потез да повуче, пораз му је неизбежан.

ЧЕТВРТО ДЕТЕ У ПОРОДИЦИ — НАЈСНАЛАЖЉИВИЈЕ

Које се дете најбоље прилагођава породичном животу тамо где родитељи имају више деце? — питали су се лекари и психолози. Да би добили одговор на ово питање, амерички научници су испитали 457 деце изнад дванаест година и дошли до следећег закључка: четврто дете најчешће показује најбоље прилагођавање породичним условима живота. Истовремено су сазнали да се најбоља породична атмосфера среће тамо где има приближан број браће и сестара.

ИРВАСИ У ШКОТСКОЈ

Нису ирваси живели само на крајњем северу скандинавских земаља и у Совјетском Савезу, као што се обично мисли, већ и у областима Европе у којима их сада нема. Да ли их је тамо уништио још преисториски човек или тек његови потомци, не зна се. Ирваси се раније било у Шкотској, јер је тамо за њих погодна клима, а и основна храна ових лепих и корисних животиња, мишајеви, расте тамо у изобиљу.

Данас је питање о могућности живота ирваса у Шкотској добило одговор. Пре више година пренето је једно стадо и, како говоре последњи извештаји, ирваси су се веома добро снашли. Најбољи доказ да су потпуно привикли на нову средину јесте то што се стадо знатно увећало.

БИЈЛКЕ ВАТРЕ

Поодавно су се научници питали како је могуће да на земљишту које је опустошило пожар почињу да расту биљке које се раније ту нису налазиле нити их је ико накладно засејао.

Пошто се у Калифорнији чешће догађају пожари шума и пашиња, универзитет у граду Калифорнији озбиљно се позабавио овим случајевима. Професор Швимли, кога је овај феномен нарочито заинтересовао, каже да семе нових биљака на опустошеном тлу није донето ветром нити другим путем. Оно се и раније налазило у земљи, али услед састава тла није могло да се развије. За време пожара, захваљујући високој температури, у саставу земљишта догађају се извесне промене, тако да и ово семе може да проклима. Он у својим закључцима иде и даље, па тврди да промене у саставу тла, пре свега у односу воде и чврстих материја, омогућују брз пренос растања, бржи но што би то учинило вештачко ђубриво. Другим речима, пепео после пожара игра улогу прворазредног ђубрива.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

МОЈДАНИ ТАЛАСИ „ГОВОРЕ“ О ДУБИНИ СНА

Научници сада могу да прате сан једне особе и да „читају“ његову дубину у току читаве ноћи. Ово је омогућено после дуготрајног испитивања можданих таласа који се стварају док човек спава. Кад је сан дубок, на графикању се појављује мањи број „зубаца“. Кривуља сна може се добити без буђења или узнемиравања заспалог човека. Др Лестер, из лабораторије за биодинамику Јелског универзитета, каже да ће ово омогућити проучавање фактора који повољно или неповољно утичу на сан.

МЕХАНИЗОВАНИ ПРОДАВАЦ

У Чикагу је произведен и већ испробан нарочито електронски апарат који може да замени продавца по трговинама. Када купац уђе у такву радњу, он прилази апарату на коме је истакнут списак свих артикала изложених продаји. Ако жели рећи, килограм шећера, конзерву воћног сока, пакетић кафе и чоколаду, једноставно ће на регистру притиснути одређену дугмад, на шта електронски механизам аутоматски вади

из рафова наручене артикле и убацује их у колица која купац гура пред собом.

БАНАНЕ УМЕСТО ПИЛУЛА

Национални институт за срце у Бедезди, у САД, „дао је за право“ мајмунима што се хране бананама. У том тропском воћу откривена су два хормона — серотонин и норепинефрин — чије се дејство

састоји у изванредном уравнотежавању нервног система, поред тога што дају и снагу. Другим речима, банане могу да замене разна средства за умирење у виду пилула, која у Америци називају „пилулама среће“. Ако су закључци Института у Бедезди тачни, болесници ће му бити двоструко захвални: због лека, а и зато што су банане знатно укусније од пилула.

ЛЕКАРИ, ЛЕЧИТЕ СЕ!

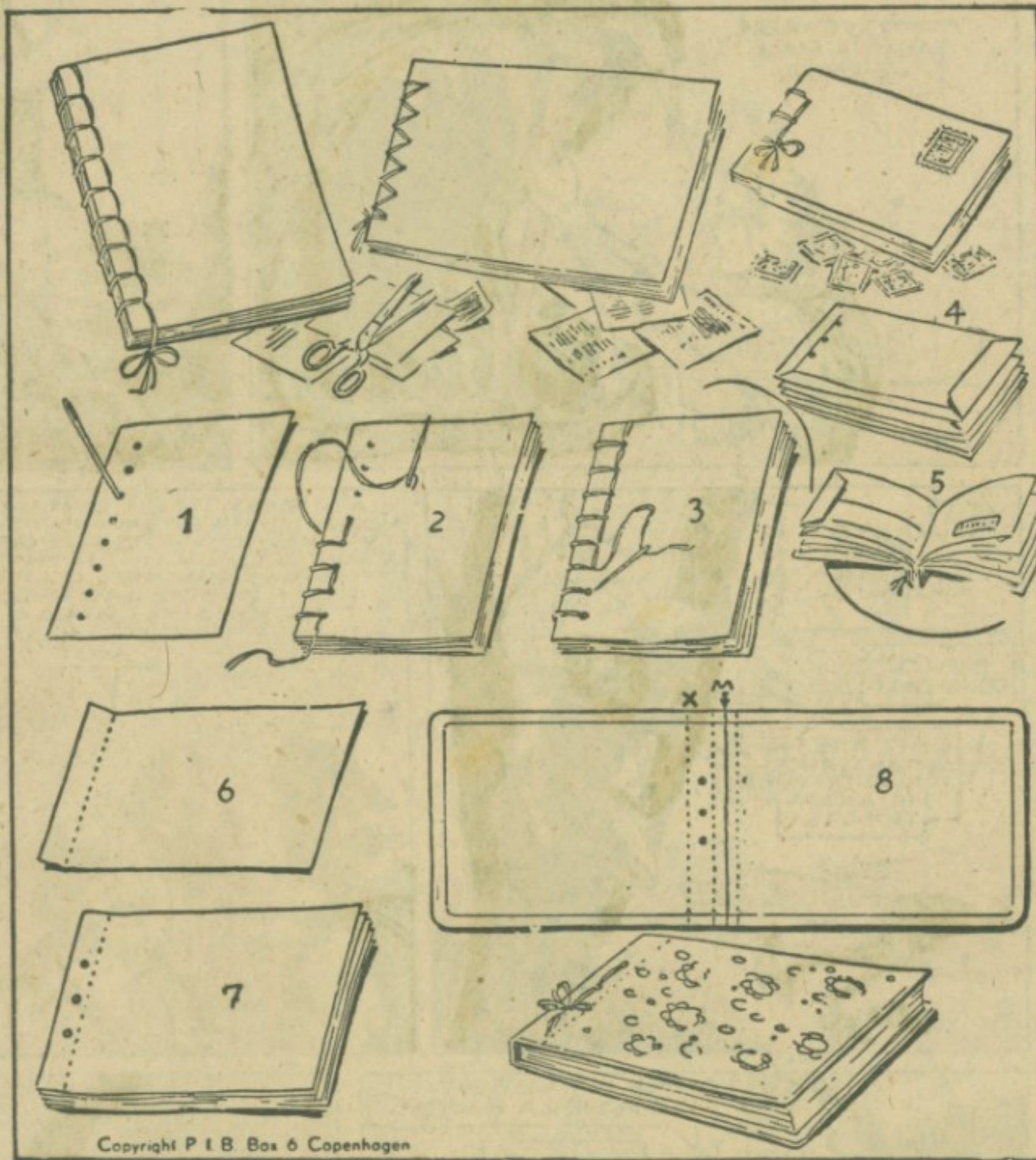
Лекарима који су присуствовали недавном састанку Америчког лекарског друштва саветовано је да се подвргну детаљном лекарском прегледу. И површан поглед на резултате ових прегледа даје слику врло слабог здравља лекара. Од 3.288 електрокардиограма, готово 600 показали су оштећење срчаног мишића, а од 2.749 флуорографисаних 500 је имало туберкулозу, рак или друге болести. И раније статистике показивале су велики број смртних случајева од срчаних болести међу лекарима, сразмерно знатно већи него међу осталим становништвом. Стручњаци кажу да је ово последња сталне нервне напетости лекара, слабог физичког вежбања, неправилне исхране и немарности кад је у питању сопствено здравље.

ЗВЕЗДЕ ЋЕ СЕ ФОТОГРАФИСАТИ ИЗ БАЛОНА ВИСОКО ИЗНАД ЗЕМЉЕ

Досадашњи покушаји да се звезде снимају из балона на висинама од преко 10.000 метара нису успевали јер балон није био довољно стабилан. Научници сада мисле да ће овај проблем моћи да реше спорним успињањем балона. Циљ ових експеримената је да се добије јаснија слика звезда, на коју неће утицати најгушћи слојеви атмосфере.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Књига за лепљење исечака и албум за фоотографије

Copyright P. I. B. Box 6 Copenhagen

Узмите три табака бристола-картона тамне боје за стране ваше будуће књиге и табак картона у живим бојама за корице. Од три табака начините странице, облика који вам највише одговара. Исеците два листа обојеног картона који ће представљати корице. Означите тачна места за отворе кроз које ће пролазити узици, и то на растојању од два сантиметра од ивице и исто толико од појединих дупа. Отвори се морају налазити на сваком листу на тачно одређеном месту. Сваку дупу пробушите на следећи начин: прво обичном иглом, затим иглом за плетење или шилом, и најзад провуците узицу од рафије или уваланог памука. Пре тога погледајте пртеже 1, 2 и 3.

Ако желите да начините „чувар“ за поштанске марке, уместо картона употребите коверте и процивајте их тако да им отвори буду слободни, као што показује пртеж 5.

II

Да се начини албум с корицама, довољна су три табака картона тамније боје. Сем тога, потребно је да купите лист шварне хартије коју ћете прилепити са спољне стране корице. Сваки лист мора да добије уздужни жлеб, као што показује ознака х на пртежу 8. Отвори кроз које пролази гајтан морају бити нешто шири. Подробености за израду албума сличне су као при прављењу књиге за лепљење исечака.

... најдуговечније листове од свих биљака има велвичија, која расте само у степана на југозападу Африке. Њени листови су кожести, дуги до два метра, широки 30 сантиметара, положени су по земљи и живе више од сто година. На једном стаблу велвичије развија се само један пар листова.

... на аустралиским фармама оваца производи се око 1.700 врста вуне.

... млечни сок биљке млечике називају у нашем народу змијско или бавоље млеко.

... судећи према плочицама од иловаче одлази ролла: често чак до крајњег југа афричког континента.

... између два светска рата било је основано једно међународно удружење које се звало „Клуб гусеница“. Чланом овог друштва могао је да постне сваки онај који је у било каквој прилици спасао живот захваљујући падобрану. Клубска значка претставља малу гусеницу свилене бубе, јер се падобрани израђују од свиле.

... фосфор је, 1669 године, сасвим случајно открио немачки алхемичар Брант.

... римски писац Катон описао је још 184 године пре наше ере како се од жита прави штирак.

... Мауна Лоа, вулкан на Хавајима који

је висок 4.474 метра, сматра се највећом горадином планином на свету.

... један килограм памука има око 180 милиона влакана.

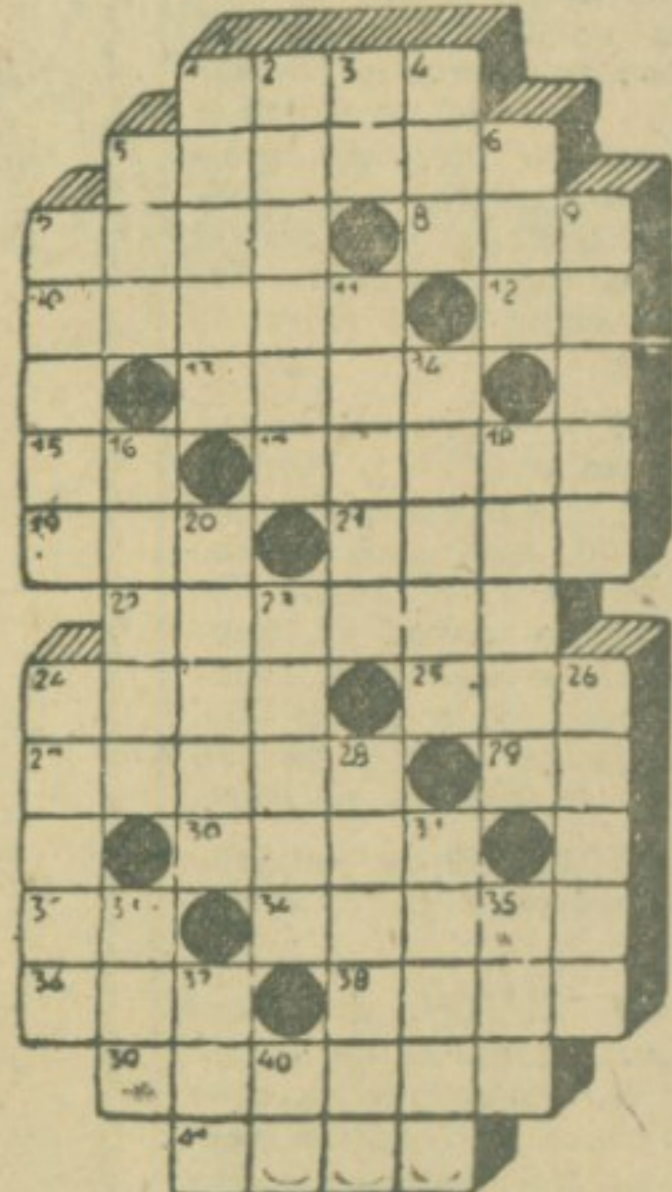
... за време летњих месеци површина сланог језера Туз, које се налази у Турској, покрије се белим слојем соли који је дебело пет сантиметара до два метра. Тај слани покривач понекад је толико тврда да може да издржи тежину коња.

... глечерски лед покрива око 5.800.000 квадратних миља, што претставља 10 одсто копнене површине земље.

Водоравно: 1) једна планета; 5) такмичење на води; 7) стари источногермански народ; 8) врста песме; 10) летовалиште на Јадрану; 12) ономањепа лавеза; 13) сој, врста; 15) лична замена; 17) дијагноза; 19) марка аутомобила; 21) домаћа животиња; 22) група острва у Тихом Океану; 24) кратак капут; 25) света (тур.); 27) пронаош; 29) елидирана свеза; 30) једно дрво; 32) јединица електричног отпора; 34) нагомилан речни материјал; 36) јужно воће; 38) врста капе; 39) борба с биковима; 41) крвни суд.

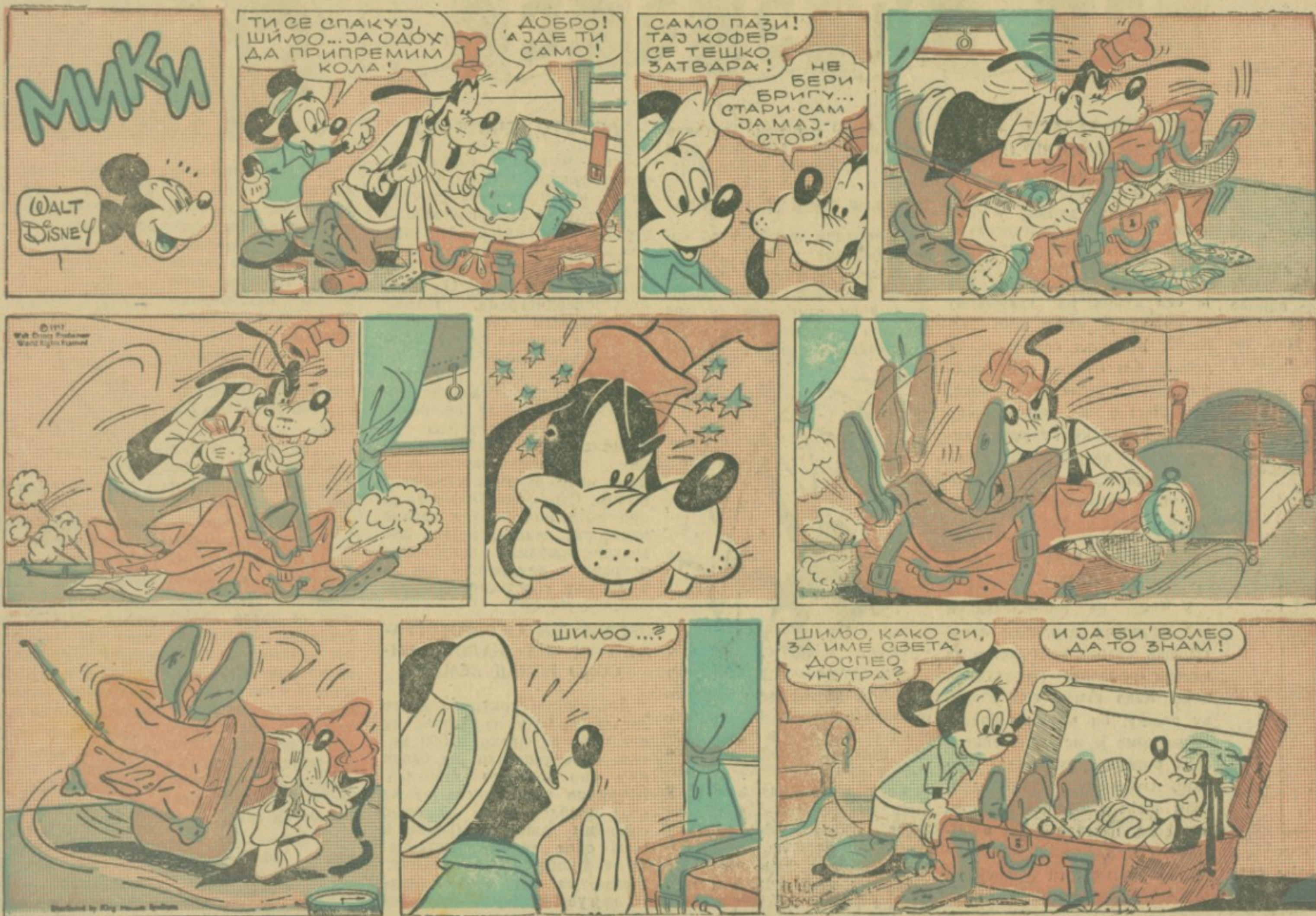
Усправно: 1) мера за дужину; 2) радан, активан; 3) египатски бог сунца; 4) једноцифрен број; 5) израштај на глави неких животиња; 6) речно острво; 7) врста мајмуна; 9) извештај о приспећу робе; 11) град у Јапану; 14) тропска биљка; 16) немар; 18) један континент; 20) дивља животиња; 23) мушко име; 24) сумрак; 26) страна женског име; 29) град у Војводини; 31) позитивна електрична сила; 33) индустријска биљка; 35) стара мера за тежину; 37) снаца; 40) нота.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) буре; 5) Тучеги; 7) Хуни; 8) Ера; 10) врата; 12) ир; 13) Ремс; 15) лг; 17) љиљан; 19) Арг; 21) Нева; 22) Мерима; 24) село; 25) Ени; 27) село; 29) из; 30) Раља; 32) ум; 34) текек; 36) док; 38) хала; 39) Росини; 41) Сент.

Усправно: 1) бунар; 2) учитељ; 3) ре; 4) епе; 5) Тур; 6) Ири; 7) хвала; 9) арена; 11) авион; 14) Сљеме; 16) Грмеч; 18) авали; 20) Гелер; 23) ролат; 24) спруд; 26) Изола; 28) Алехин; 31) акант; 33) Мор; 35) Ели; 37) кос; 40) се.

РЕШИО ПРОБЛЕМ

— Сећаш ли се — вели Пера Ждера Попају — кад сам ти се жалио на своје здравствено стање: чим се сазнем, заврти ми се у глави и само што не паднем.
— Сећам се.
Е, тога више неће бити!
— Збиља? Сигурно сад живиш на дијети; избегаваш пиће и масна јела?
— Не. Написао сам много једноставнији начин. Нећу се више сазињати!

ШИЉА У ПОЗОРИШТУ

Шиља задочио на претставу и разводник га дочекује с прегом на у-снама.
— Пост! Тише!
— Зашто? Зар већ сви спавају? — упита га зачуђено Шиља.

ПРЕТРГАО СЕ

Директор установе у којој се запослио Пера Ждера позвао шефа одељења и пита га како се нови службеник показао при дан на послу.
— Па, како да вам кажем, за све време гледао је музеј како лете... Пардон, да будем праведан, једну је и уловио!

ПИТАЊА ОРИГОРИ

Чији је новац био артиљук?
Шта у спорту значи хет-трик?
Где се налази вулкан Иразу?
Шта се у рударству зове јаловином?
Где се налази острво Јан Мајен и коме припада?

ОДГОВОРИ

АРТИЛУК је био дубровачки сребрни новац у вредности три динара. Кован је, с прекидима, од 1627 до 1701 године, по типу пољских кростриких грошева. Име потиче од турске речи алтилик — шестац.

ХЕТ-ТРИК је спортски израз који значи да је један играч постигао три гола на истој утакмици. Израз је постао у Енглеској, где је означавао крострики погодак иза стопних лоптама у крикету. Некада се за тај подвиз као награда давао шешир (hat), те отуда и име.

ИРАЗУ, активни вулкан, налази се у Костарики, у Средњој Америци, код места Картаго. Висок је 3.404 метра. То је једино место на америчком континенту одакле се, кад је ведр дан, могу видети оба океана — и Атлантски и Тихи.

ЈАЛОВИНА су некорисни састојци руде; отпаданак.

ЈАН МАЈЕН, вулканско острво, налази се на Арктику, 483 километра источно од Гренланда. Припада Норвешкој. Површина му износи 373 км². Највиши му је врх вулкан Беренберг (2.573 м). Острво је откривено 1607 године. На њему се налази метеоролошка станица.

БАШЧЕДАНК

